

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Heidi Suvanto

Rikoksesta epäillyn nimen julkaiseminen mediassa

Julkisuuden henkilön asema rikosuutisoinnissa

Johtamisen akateeminen yksikkö
Julkisoikeuden pro gradu -tutkielma
Hallintotieteiden maisteri

Vaasa 2026

VAASAN YLIOPISTO**Johtamisen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Heidi Suvanto		
Tutkielman nimi:	Rikoksesta epäillyn nimen julkaiseminen mediassa: Julkisuuden henkilön asema rikosuutisoinnissa		
Tutkinto:	Hallintotieteiden maisteri		
Opintosuunta:	Julkisoikeus		
Työn ohjaaja:	Kristian Siikavirta		
Valmistumisvuosi:	2026	Sivumäärä:	76

TIIVISTELMÄ:

Tutkielmassa tarkastellaan rikoksesta epäillyn ja syytetyn nimen julkaisemista mediassa sekä sitä, miten julkisuuden henkilön asema vaikuttaa julkaisemisen oikeudelliseen arviointiin rikosprosessin eri vaiheissa. Tutkielman tavoitteena on selvittää, millä oikeudellisilla edellytyksillä media voi julkaista rikoksesta epäillyn tai syytetyn henkilöllisyyden sekä miten sananvapauden, julkisuusperiaatteen, yksityiselämän suojan ja syyttömyysolettaman välinen punninta vaikuttaa julkaisuharkintaan.

Tutkielman teoreettinen viitekehys rakentuu sananvapauden, julkisuusperiaatteen, yksityiselämän suojan ja syyttömyysolettaman välisen suhteen tarkastelulle rikosuutisoinnin kontekstissa. Keskeisiä käsitteitä ovat rikoksesta epäilty, syytetty, julkisuuden henkilö sekä julkinen intressi. Tutkielma on lainopillinen eli oikeusdogmaattinen tutkimus, jossa tarkastellaan voimassa olevaa oikeutta tulkinnan ja systematisoinnin keinoin. Tutkimusaineisto koostuu erityisesti Suomen perustuslaista, julkisuuslaista, esitutkintalaista ja laista oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksesta. Lisäksi aineistona hyödynnetään hallituksen esityksiä, korkeimman oikeuden ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä, oikeuskirjallisuutta sekä Julkisen sanan neuvoston ratkaisuja ja journalistisia ohjeita.

Tutkielmassa osoitetaan, että rikoksesta epäillyn tai syytetyn nimen julkaiseminen ei määräydy yksittäisen oikeussäännön perusteella, vaan arviointi perustuu tapauskohtaiseen kokonaispunnintaan. Keskeisessä asemassa ovat muun muassa julkaistavan tiedon yhteiskunnallinen merkitys, rikosprosessin vaihe, henkilön asema julkisuudessa, tiedon paikkansapitävyys sekä julkaisemisesta aiheutuvat seuraukset. Erityisesti rikosprosessin alkuvaiheissa korostuvat yksityiselämän suoja ja syyttömyysolettama, sillä rikosoikeudellista vastuuta ei ole vielä ratkaistu. Oikeudenkäyntivaiheessa julkisuusperiaatteen merkitys vahvistuu, mutta myöskään tällöin julkisuus ei ole rajoittamatonta.

Tutkielman perusteella julkisuuden henkilön asema voi madaltaa nimen julkaisemisen kynnyksiä silloin, kun julkaistavalla tiedolla on yhteys henkilön julkiseen rooliin tai yhteiskunnallisesti merkittävään keskusteluun. Julkisuuden henkilö ei kuitenkaan menetä oikeuttaan yksityiselämän suojaan, vaan arviointi edellyttää edelleen huolellista perusoikeuspunnintaa. Pelkkä yleisön kiinnostus tai viihdearvo ei oikeuta henkilöllisyyden julkaisemista. Tutkielma osoittaa myös, että suomalaisessa rikosuutisoinnissa julkaisukäytännöt eivät ole täysin yhdenmukaisia, minkä vuoksi median julkaisuharkinnalla on merkittävä vaikutus siihen, millaiseksi rikoksesta epäillyn tai syytetyn asema muodostuu julkisuudessa.

AVAINSANAT: Sananvapaus, yksityiselämän suoja, julkisuusperiaate, julkisuuden henkilö, syyttömyysolettama

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Tutkimuksen tausta	5
1.2	Tutkimuskysymykset ja tutkielman rajaukset	9
1.3	Keskeiset käsitteet	10
1.4	Tutkimusmenetelmät ja aineisto	12
1.5	Tutkielman rakenne	14
2	Rikosprosessin julkisuus	16
2.1	Esitutkinta	18
2.2	Syyteharkinta	22
2.3	Oikeudenkäynti	24
3	Perusoikeuksien merkitys median julkaisuharkintaan	28
3.1	Sananvapaus ja julkisuusperiaate	29
3.2	Yksityiselämän suoja	34
3.2.1	Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen	37
3.2.2	Kunnianloukkaus	38
3.3	Syyttömyysolettama	39
3.4	Perusoikeuksien välinen punninta rikosuutisoinnissa	41
3.4.1	Julkaistavan tiedon yhteiskunnallinen merkitys	43
3.4.2	Henkilön asema, tunnettavuus sekä uutisoinnin aihe	45
3.4.3	Henkilön aiempi toiminta julkisuudessa	46
3.4.4	Tiedon hankintatapa sekä sen paikkansapitävyys	47
3.4.5	Julkaisun sisältö	48
3.4.6	Julkaisemisesta aiheutuneet seuraukset	49
4	Julkisuuden henkilön erityisasema rikosuutisoinnissa	52
4.1	Julkisuuden henkilö	52
4.2	Julkisuuden henkilön yksityisyyden suoja	54
4.3	Julkisuuden henkilön aseman merkitys nimen julkaisemisen arvioinnissa rikosprosessin eri vaiheissa	59

5 Johtopäätökset	66
Lähteet	71

Kuviot

Kuvio 1

Lyhenteet

EIS	Euroopan ihmisoikeussopimus
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
ETL	Esitutkintalaki (805/2011)
EU	Euroopan Unioni
HE	Hallituksen esitys
JulKL	Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)
JSN	Julkisen sanan neuvosto
KKO	Korkein oikeus
KP-sopimus	Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus
OJulKL	Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa (370/2007)
PL	Perustuslaki
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997)
SopS	Sopimussarja
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta

Rikosasioihin liittyvä julkisuus muodostaa olennaisen osan demokraattisen yhteiskunnan tiedonvälitystä ja oikeusvaltioperiaatteen toteutumista. Samalla rikosuutisointi asettaa vastakkain useita oikeudellisia arvoja, kuten sananvapauden, julkisuusperiaatteen, yksityiselämän suojan sekä syyttömyysolettaman. Näiden periaatteiden välinen jännite korostuu erityisesti tilanteissa, joissa rikoksesta epäilty tai syytetty henkilö toimii julkisuuden henkilönä ja hänen henkilöllisyytensä julkaiseminen mediassa nousee osaksi laajempaa yhteiskunnallista keskustelua. Käsitteellisesti rikoksesta epäilty eroaa syytetystä siten, että epäillystä tulee syytetty vasta, jos syyttäjä päättää nostaa häntä vastaan syytteen. Syytetty on kuitenkin aina myös rikoksesta epäilty.

Digitalisoitunut mediaympäristö on lisännyt rikosuutisten näkyvyyttä ja nopeuttanut tiedon leviämistä tavalla, joka on muuttanut rikosprosessin julkisuuden käytännön merkitystä¹. Vaikka rikosprosessin julkisuus perustuu oikeudellisiin normeihin ja vakiintuneisiin periaatteisiin, median tekemät julkaisuratkaisut eivät määräydy yksinomaan perusoikeuspunninnan tai rikosprosessin vaiheiden perusteella. Mediassa julkaisemisella tarkoitetaan tässä tutkielmassa tiedotusvälineen suorittamaa rikoksesta epäillyn tai syytetyn henkilön yksilöivien tunnistetietojen, kuten nimen, julkaisemista. Median suorittama julkaiseminen on erotettava viranomaisen suorittamasta julkistamisesta, joka perustuu viranomaisen lakisääteiseen tiedottamisvelvollisuuteen tai asiakirjajulkisuuteen². Toisin kuin viranomaisen toiminta, median julkaiseminen ei perustu julkisuuslakiin, vaan sananvapauden käyttöön ja journalistiseen harkintaan, jota rajoittavat muun muassa yksityiselämän suoja ja syyttömyysolettama. Erityisesti julkisuuden henkilön asema voi vaikuttaa siihen, millaiseksi nimen julkaisemisen kynnys muodostuu ja miten perusoikeuksia punnitaan käytännössä.³ Tutkielman ajankohtaisuus liittyy siihen, että suomalaisessa

¹ Melander, 2019, 954.

² Mäenpää, 2020, s. 327.

³ JSN, 2025, s. 53–55.

mediassa on viime vuosina nähty toisistaan poikkeavia ratkaisuja sen suhteen, julkais-taanko julkisuuden henkilön nimi rikosprosessin eri vaiheissa ennen lainvoimaista tuo-miota vai ei. Journalistisessa käytännössä rikoksesta epäillyn nimeä ei yleensä julkaista, vaan henkilöllisyys julkaistaan tavallisesti vasta tuomion jälkeen, ellei julkaisemisesta ai-heudu tuomitun asemaan tai tekoon nähden kohtuutonta haittaa. Rikoksesta epäillyn nimi voidaan tietyissä erityistilanteissa julkaista esimerkiksi silloin, jos julkistamiselle on poikkeuksellisen vahva tiedonintressi taikka henkilön asema julkisuuden henkilönä on merkityksellinen. Julkaisupäätöstä tehtäessä vaaditaan tällöin erityisen huolellista har-kintaa.⁴

Yle uutisoi syksyllä 2025 rikosepäilystä, jonka kohteena oli SM-liigassa pelaava suomalai-nen jääkiekkoilija A. A:n henkilöllisyys julkaistiin jo ennen oikeudenkäyntiä, sillä A:ta voi-tiin pitää ammattinsa vuoksi esikuvana. Epäily koski perusmuotoista rahanpesua, ja A:n syyte liittyi laajempaan rikoskokonaisuuteen, johon sisältyi myös vakavampia syytteitä. Kuitenkaan rikoskokonaisuuteen kuuluvien muiden syytettyjen nimiä ei julkaistu, vaikka heidän nimensä olivat rikosprosessuaalisesta näkökulmasta katsoen yhtä julkisia.⁵ Aiem-min kesällä 2025 Yle uutisoi toisesta rikosepäilystä, jossa epäilty oli myös SM-liiga-tasoi-nen jääkiekkoilija B. Jääkiekkoilijan henkilöllisyyttä ei tässä tapauksessa julkaistu, vaikka hänet oli vangittu syytä epäillä -perusteella. Tapauksen rikosnimikkeinä olivat vainoami-nen ja lähestymiskiellon rikkominen⁶. Myöhemmin syksyllä 2025 HS uutisoi, että kysei-nen jääkiekkoilija oli saanut tuomion vainoamisesta sekä lähestymiskiellon rikkomisesta. Tällöinkään hänen henkilöllisyyttään ei julkaistu. Siinä missä A:n henkilöllisyys julkaistiin mediassa jo ennen oikeudenkäyntiä ammattiin liittyvään esikuva-asemaan vedoten, B:n henkilöllisyyttä ei julkaistu edes tuomion jälkeen, vaikka hän harjoitti samaa ammattia samalla sarjatasolla. Tapaukset osoittavat, että rikosprosessin vaihe, rikosepäilyn laatu ja henkilön julkinen asema eivät yksinään määritä nimen julkaisemista, vaan ratkaisevaa on median tekemä kokonaisarvio. Eri tavoin uutisoidut rikosepäilyt julkisuuden henkilöistä

⁴ JSN, 2025, s. 52–55.

⁵ Lehtisaari, 2025.

⁶ Lukka, 2025.

osoittavat, ettei rikoksesta epäillyn tai syytetyn nimen julkaiseminen mediassa ole arviointikriteereiltään yksiselitteinen kysymys. Aiheen tarkastelu edellyttääkin perusoikeuksien, oikeuskäytännön ja journalististen käytäntöjen rinnakkaista arviointia.

Tutkielmassa tarkasteltava oikeudellinen jännite sijoittuu kolmen Suomen perustuslaissa turvatus oikeuden varaan. Perustuslain (731/1999) 12 §:ssä määritelty sananvapaus suojaa oikeutta ilmaista, vastaanottaa ja julkistaa tietoa sekä mielipiteitä kenenkään sitä estämättä, ja se muodostaa modernin mediajulkisuuden perustan.⁷ Sananvapaus on turvattu myös Euroopan unionin perusoikeuskirjassa (2012/C 326/02) sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (SopS 18–19/1990) että YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa eli KP-sopimuksessa (SopS 7–8/1976). PL 12.2 §:ssä säädetään viranomaisen asiakirjajulkisuudesta, jolla on pyritty lisäämään julkisuusperiaatteen merkitystä viranomaisten toiminnassa⁸. Momentin mukaan pääsääntöisesti kaikki viranomaisen asiakirjat sekä muut tallenteet ovat julkisia yleisölle, ellei niiden julkisuutta ole välttämättömistä syistä rajoitettu. Sananvapaus ja viranomaisen asiakirjajulkisuus liittyvät kiinteästi toisiinsa, sillä ne palvelevat samoja päämääriä turvatessaan läpinäkyvyyttä demokraattisessa yhteiskunnassa⁹. Julkisuutta ja sananvapautta rajamaan asettuu joissakin tilanteissa PL 10 §:ssä turvattu yksityiselämän suoja. Yksityiselämän suoja turvaa yksilön oikeuden siihen, ettei hänen yksityiselämäänsä, kunniaansa tai kotirauhaansa loukata. Henkilötietojen suojasta säädetään erikseen, mutta etenkin rikosprosessin kohteena olevan henkilön kohdalla yksityiselämä, kunnia ja henkilötietojen suoja liittyvät usein voimakkaasti yhteen¹⁰.

Lainsäätäjä on käsitellyt näiden oikeuksien välistä harmoniaa ja vastakkaisuutta erityisesti sananvapauslain ja julkisuuslain valmistelussa. Hallituksen esityksessä sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä korostettiin, että joukkoviestinnässä tapahtuvalla henkilötietojen julkaisemisella voi olla olennainen vaikutus yksityiselämän suojaan ja

⁷ Hallberg, 2011.

⁸ HE 309/1993 vp, s. 58.

⁹ Hallberg, 2011.

¹⁰ Neuvonen, 2014, s. s.36–37.

syyttömyysolettamaan. Tämän vuoksi nimen julkaisemista on arvioitava tapauskohtaisesti suhteessa tiedon välittämiseen liittyvään yhteiskunnalliseen tarpeeseen¹¹. Julkisuuslain valmistelussa tuotiin myös esiin punnintaa julkisuusperiaatteen ja rikosasioita käsittelevien asiakirjojen välillä. Vaikka julkisuusperiaate viranomaisen asiakirjoihin on pääsääntö, rikosasioita koskevien asiakirjojen julkisuus ei yksistään oikeuta mediaa julkaisemaan niissä olevia henkilötietoja ilman journalistista ja oikeudellista harkintaa.¹²

Rikosoikeudellisesta näkökulmasta keskeinen rooli on syyttömyysolettamalla, jonka mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä ennen lainvoimaista tuomiota. Tämä periaate on tunnustettu sekä kansainvälisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa että kansallisesti esitutkintalain (805/2011) 4 luvun 2 §:ssä. Vaikka PL 21 §, joka käsittelee oikeusturvaa, ei mainitse syyttömyysolettamaa nimenomaisesti, sen katsotaan kuuluvan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin¹³. Rikosprosessin oikeusturvaperiaatteisiin kuuluu todistustaakkasääntö, jonka mukaan syyttäjän on näytettävä syytetyn syyllisyys¹⁴. Syyttömyysolettaman merkitystä median toiminnassa on tarkasteltu myös oikeudenkäytännössä. Korkeimman oikeuden tapauksessa oli kyse siitä, että mediassa julkaistiin esitutkintavaiheessa olleen epäillyn kuva, nimi ja väitetyt rikokset. Julkaisun jälkeen syyttäjä teki kuitenkin yhdestä rikosnimikkeestä syyttämättäjäättämispäätöksen, ja käräjäoikeus hylkäsi loput syytteistä. Lopulta julkaisusta vastuussa olleet henkilöt tuomittiin KKO:n ratkaisulla kahdesta törkeästä kunnianloukkauksesta ja kahdesta yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä sakkorangaistuksiin.¹⁵ Tapauksessa ratkaisevaa oli erityisesti se, että julkaisu tapahtui rikosprosessin varhaisessa vaiheessa ja sisälsi tunnistetietoja, joiden julkaisemisella oli peruuttamattomia vaikutuksia epäillyn asemaan. Niinpä voidaan todeta, että median toiminnalla voi olla huomattava vaikutus siihen, miten rikoksesta epäilty tai syytetty henkilö nähdään julkisuudessa riippumatta siitä, tuomitaanko hänet lopulta vai ei.

¹¹ HE 54/2002 vp, s. 32.

¹² HE 30/1998 vp, s. 63.

¹³ Melander, 2019, s. 967.

¹⁴ Virolainen ja Vuorenpää, 2021.

¹⁵ KKO: 2013:100.

1.2 Tutkimuskysymykset ja tutkielman rajaukset

Tarkastelen tutkielmassa rikosprosessin julkisuutta median rikosuutisoinnin näkökulmasta. Rikosprosessi ei ole lähtökohtaisesti julkinen koko prosessin ajan, vaan julkisuuden aste ja luonne muuttuvat prosessin edetessä. Poliisin toimittaman esitutinnan sekä syyttäjän tekemän syyteharkinnan asiakirjat ovat yleensä salassa pidettäviä, sillä niitä ei vielä katsota viranomaisen asiakirjoiksi. Oikeudenkäynti ja oikeudenkäyntiasiakirjat sekä tuomio ovat julkisia, ellei laissa säädetä toisin.

Tutkielman tavoitteena on jäsentää ja systematisoida niitä oikeudellisia edellytyksiä, joiden perusteella media voi julkaista rikoksesta epäillyn tai syytetyn nimen rikosprosessin eri vaiheissa. Tutkielman päämääränä on muodostaa kokonaiskuva siitä, millaista perusoikeuspunnintaa sananvapauden ja yksityiselämän suojan välillä tällaisissa tilanteissa edellytetään ja missä kulkee oikeudellisesti hyväksyttävän julkaisemisen raja. Tarkastelua täydennetään analysoimalla, miten julkisuuden henkilön asema vaikuttaa tähän arviointiin. Erityisesti huomio kohdistuu siihen, millä tavoin henkilön asema ja suhde julkisuuteen voivat muuttaa perusoikeuspunninnan lähtökohtia ja lopputulosta rikosuutisoinnin kontekstissa. Samalla arvioidaan, miten syyttömyysolettamaan liittyvät periaatteet rajoittavat nimen julkaisemista mediassa sekä millaisia riskejä ennenaikainen julkisuus voi aiheuttaa erityisesti julkisuudesta tutulle henkilölle. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tutkielma pyrkii vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. *Millä oikeudellisilla edellytyksillä media voi julkaista rikoksesta epäillyn tai syytetyn nimen rikosprosessin eri vaiheissa?*
2. *ja miten julkisuuden henkilön asema vaikuttaa arvioon nimen julkaisemisesta?*

Tutkielmassa tarkastellaan erityisesti niitä rikosprosessin vaiheita, joissa median julkaisupäätöksillä on keskeinen merkitys yksilön oikeuksien ja julkisen tiedonintressin kannalta. Painopiste sijoittuu esitutinnan ja syyteharkinnan vaiheisiin sekä hetkeen, jolloin epäilystä tulee syytetty syytteen nostamisen myötä. Oikeudenkäyntivaihetta käsitellään siltä osin kuin se on tarpeen rikosprosessin julkisuuden rakenteen ja mediajulkisuuden

oikeudellisten lähtökohtien ymmärtämiseksi. Oikeudenkäynnissä julkisuus on jo lähtökohtana, mutta syyttömyysolettama suojaa syytettyä edelleen. Syyttömyysolettama on voimassa rikosoikeudellisen menettelyn kaikissa vaiheissa siitä hetkestä, kun henkilöä epäillään tai syytetään rikoksesta, lopulliseen tuomioon saakka¹⁶. Tämän vuoksi lainvoimaista tuomiota ei tutkielmassa käsitellä, sillä lähtökohtana on, että julkisuuden henkilön tuomiosta uutisoidaan mediassa hänen nimeään käyttäen.

Tutkielmassa tarkastellaan rikoksesta epäillyn tai syytetyn nimen julkaisemista ensisijaisesti yleisen oikeudellisen punninnan kautta, minkä jälkeen analyysiä tarkennetaan julkisuuden henkilöiden asemaan. Julkisuuden henkilön asema voi vaikuttaa yksityiselämän suojan laajuuteen sekä lisätä yleistä tiedonintressiä, mikä tekee siitä keskeisen tarkastelun kohteen rikosuutisoinnin kontekstissa. Julkisuuden henkilöitä ei kuitenkaan tarkastella yhtenäisenä ryhmänä, vaan tutkielmassa keskitytään erityisesti henkilöihin, joiden julkisuus perustuu esimerkiksi kulttuuriin, viihteeseen tai urheiluun. Poliittiset valankäyttäjät on rajattu tarkastelun ulkopuolelle, sillä heidän asemansa ja siihen liittyvä yhteiskunnallinen rooli poikkeavat olennaisesti muista julkisuuden henkilöistä. Tiedotusvälineiden toimintaa tarkastellaan digitaalisen joukkoviestinnän näkökulmasta. Tarkastelu ei siten kohdistu yksittäisten henkilöiden omaehtoiseen viestintään sosiaalisessa mediassa, vaan ammattimaisesti tuotettuun journalistiseen sisältöön.

1.3 Keskeiset käsitteet

Tässä tutkielmassa medialla viitataan journalistisesti toimitettuihin joukkoviestimiin, joissa julkaiseminen perustuu toimitukselliseen harkintaan ja journalistiseen itsesääntelyyn¹⁷. Näin ollen tarkastelu kohdistuu toimijoihin, joiden julkaisutoimintaa ohjaavat Journalistin ohjeet ja Julkisen sanan neuvoston valvonta¹⁸. Sosiaalisen median

¹⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/343 – eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittaminen rikosoikeudellisissa menettelyissä.

¹⁷ Juholin ja Kuutti, 2003, s.11.

¹⁸ JSN, 2025, s. 2.

vaikuttajien tai yksityishenkilöiden julkaisut jäävät tutkielman tarkastelun ulkopuolelle, koska niihin ei lähtökohtaisesti sovelleta vastaavaa ammattieettistä julkaisuharkintaa.

Muita keskeisiä käsitteitä, joita on syytä avata jo johdannossa, ovat julkisuuden henkilö sekä julkinen intressi. Oikeuskirjallisuudessa julkisuuden henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole julkisen vallankäyttäjän mutta joka ei myöskään rinnastu tavalliseen yksityishenkilöön. Julkisuuden henkilö esiintyy vapaaehtoisesti julkisuudessa ja on siten yleisön mielenkiinnon kohteena. Hän sijoittuu yksityiselämän suojan näkökulmasta tavallisen yksityishenkilön ja julkisen vallankäyttäjän väliin. Julkisuuden henkilön yksityiselämän suoja on lähtökohtaisesti suppeampi kuin tavallisen yksityishenkilön, mutta laajempi kuin julkisen vallan käyttäjillä. Henkilön oma käyttäytyminen ja toiminta julkisuudessa vaikuttavat siihen, mistä aiheista media saa julkaista tietoja julkisuuden henkilöön liittyen.¹⁹ Esimerkiksi silloin, kun henkilö on itse tuonut jonkin osa-alueen elämästään julkisuuteen, tämän osa-alueen suoja voi kaventua. Julkisuuden henkilöitä ovat muun muassa ammattiuurheilijat, taiteilijat ja muut henkilöt, joiden julkinen toiminta tai näkyvyys tekee heistä yleisesti tunnettuja henkilöitä.

Korkein oikeus on tapauksessaan KKO: 2011:72 noudattanut samaa linjaa ja katsonut, että julkisuuden henkilön yksityiselämän suoja voi olla suppeampi etenkin silloin, kun henkilö itse julkaisee yksityisasioitaan julkisuuteen sekä hyödyntää julkisuutta oman elinkeinonsa kasvattamiseen. Tämän vuoksi julkisuuden henkilön on katsottu joutuvan sietämään yksityiselämäänsä koskevaa kirjoittelua ja kommentointia tavallista yksityishenkilöä laajemmin. KKO toteaa kuitenkin, että myös julkisuutta hyödyntävällä henkilöllä on oikeus saada suojaa yksityiselämänsä turvaamiseksi.²⁰

Pirkko Pesonen toteaa, että viestintäoikeudessa julkista intressiä on käytetty yhtenä punnintakriteerinä, jolla arvioidaan muun muassa sananvapauden ja yksityiselämän suojan välistä suhdetta. Julkisen intressin kriteerin täyttymistä tarkastellaan esimerkiksi sen

¹⁹ Neuvonen, 2014, s. 190–191.

²⁰ KKO: 2011:72.

perusteella, onko julkaistu tieto yleisen mielenkiinnon kohteena jo entuudestaan sekä onko julkaistulla tiedolla yhteyttä yhteiskunnallisesti merkittävään aiheeseen.²¹ Julkinen intressi voi siten oikeuttaa puuttumisen yksilön perus- ja ihmisoikeuksiin, mutta vain silloin, kun julkaistavalla tiedolla on aidosti yhteiskunnallista merkitystä eikä kyse ole pelkästään yleisön uteliaisuuden tai viihdearvon tyydyttämisestä.

Julkista intressiä punnittiin myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisussa Von Hannover v. Saksa. EIT tarkasteli ratkaisussaan julkisen intressin merkitystä ja totesi, että julkisuuden henkilön yksityiselämän suoja voi olla tavanomaista suppeampi. Mediassa julkaistavalla tiedolla on kuitenkin oltava selkeä yhteys yhteiskunnalliseen keskusteluun, sillä muussa tapauksessa julkaisu voi loukata yksityisyyttä.²²

1.4 Tutkimusmenetelmät ja aineisto

Tutkielma on tutkimusmetodiltaan oikeusdogmaattinen eli lainopillinen. Lainopillisen menetelmän tehtävänä on tulkita, punnita ja systematisoida voimassa olevan oikeuden sisältöä sekä muodostaa kokonaiskuva siitä, miten oikeusnormeja tulisi soveltaa tutkitavissa tilanteissa²³. Tutkielman tavoitteena on selvittää voimassa olevan oikeuden sisältö koskien rikoksesta epäillyn tai syytetyn nimen julkaisemisen edellytyksiä rikosprosessin eri vaiheissa sekä sitä, miten julkisuuden henkilön asema vaikuttaa tähän arviointiin.

Lainopin menetelmistä tutkielmassa käytetään erityisesti tulkintaa ja systematisointia. Määttä ja Paso määrittelevät tulkinnan siten, että oikeusnormin merkitystä selvitetään käyttämällä oikeuslähteitä sekä hyväksytyjä tulkintamenetelmiä, esimerkiksi kielellistä, systeemistä ja tavoitteellista laintulkintaa. Tulkinnan tavoitteena on muodostaa perusteltu käsitys siitä, mitä voimassa oleva oikeus tarkoittaa juuri siinä konkreettisesti

²¹ Pesonen, 2017, s. 36–37.

²² EIT tapaus Von Hannover v. Saksa (24.09.2004).

²³ Hirvonen, 2011, s. 21–22; Rautiainen ja muut, 2023.

tilanteessa, jota arvioidaan.²⁴ Lainopillinen tulkinta edellyttää sekä oikeuslähdeopin tuntemusta että oikeusjärjestyksen analysointia²⁵. Rautiainen ja muut toteavat systematisoinnin tarkoittavan voimassa olevan oikeuden jäsentämistä yhtenäiseksi ja loogiseksi kokonaisuudeksi. Tällöin hajallaan olevat säännökset, periaatteet ja oikeustapaukset kootaan temaattisiksi rakenteiksi, joiden avulla oikeusjärjestyksen sisäinen logiikka, periaatteet ja normien keskinäiset suhteet tulevat selkeämmin hahmotettaviksi ja tulkittaviksi. Systematisoinnin tavoitteena on siis tehdä oikeudesta ymmärrettävää, johdonmukaista ja perustellusti sovellettavaa.²⁶ Tutkielmassa perusoikeuksien väliset suhteet eivät ole tutkimuskysymyksen näkökulmasta yksiselitteisiä, minkä vuoksi niitä on tärkeää jäsentää systematisoinnin avulla.

Kuten kaikilla tieteenaloilla, myös oikeustieteellä on oma tiedonintressinsä. Antti Kolehmainen mukaan lainopin tiedonintressiin kuuluu perusteltujen kannanottojen tuottaminen voimassa olevasta oikeudesta. Voimassa olevalla oikeudella tarkoitetaan ajantasaisen oikeusnormien lisäksi myös sitä, miten tuomarit tulkitsevat näitä normeja oikeuskäytännössä. Tätä kutsutaan tuomarinideologiaksi.²⁷ Tutkielman kannalta nimenomaan tuomarinideologiaan pohjautuva tiedonintressi on merkityksellisessä asemassa, sillä tarkoituksena ei ole esittää lainsäädännön uudistusehdotuksia, vaan selventää oikeusnormien ja oikeuskäytännön avulla kriteerejä, joiden perusteella henkilön nimen julkaiseminen rikosprosessin eri vaiheissa voi olla hyväksyttävää tai kiellettyä.

Lainopilliset tulkinnat tulee aina perustella oikeuslähdeopin mukaisesti²⁸. Oikeuslähdeoppi koostuu oikeuslähteistä, joihin oikeudelliset normit ja periaatteet sisältyvät²⁹. Tutkielman aineistona käytetään vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä, kuten Suomen perustuslakia, laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) eli julkisuuslakia,

²⁴ Määttä ja Paso, 2022, s. 34–45.

²⁵ Rautiainen ja muut, 2023.

²⁶ Rautiainen ja muut, 2023.

²⁷ Kolehmainen, 2015, s. 2.

²⁸ Kolehmainen, 2015, s. 8.

²⁹ Talus ja Penttinen, 2016, s. 225; Husa ja Pohjolainen, 2014, s. 15.

esitutkintalakia (805/2011) sekä Euroopan ihmisoikeussopimusta³⁰. Keskeisessä roolissa ovat heikosti velvoittavat oikeuslähteet, kuten hallituksen esitykset sekä korkeimman oikeuden ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö, erityisesti tapaukset, joissa on arvioitu sananvapauden suhdetta yksityiselämän suojaan, median tiedonvälityksen vapautta ja julkisuuden vaikutuksia rikosprosessiin³¹. Tärkeän osan aineistosta muodostaa oikeuskirjallisuus, jossa käsitellään muun muassa perusoikeuksien keskinäistä punnintaa, rikosoikeutta, viestintäoikeutta sekä julkisuusperiaatetta. Julkisen sanan neuvoston ratkaisut toimivat tulkintaa tukevinä lähteinä, sillä ne avaavat journalistisia käytäntöjä ja periaatteita liittyen syytetyn nimen julkaisemiseen.

Aiemmissa tutkimuksissa on tarkasteltu esimerkiksi rikosasioiden julkisuutta, yksityiselämän suojaa ja median toimintaa, mutta julkisuuden henkilön nimen julkaisemista rikosprosessin eri vaiheissa ei ole ennen tutkittu sellaisenaan. Tutkielma rajautuu selkeästi ja vastaa yksilöityyn oikeudelliseen ongelmaan, jota ei ole aiemmin systemaattisesti selvitetty. Tämän vuoksi tutkielma täyttää tutkimusaukkoa yhdistämällä sananvapauden, yksityiselämän suojan, asiakirjajulkisuuden, syyttömyysolettaman ja julkisen tiedonintressin analyysin yhdeksi kokonaisuudeksi.

1.5 Tutkielman rakenne

Tutkielma rakentuu kolmesta pääluvusta sekä johtopäätöksistä. Ensimmäisessä pääluvussa tarkastellaan rikosprosessin julkisuutta. Luvussa analysoidaan rikosprosessin julkisuuden yleisiä lähtökohtia sekä sitä, miten julkisuus toteutuu rikosprosessin eri vaiheissa esitutkinnasta oikeudenkäyntiin. Lisäksi luvussa käsitellään rikosprosessin julkisuutta rajoittavia tekijöitä sekä median roolia rikosuutisoinnissa. Luvun tarkoituksena on luoda taustaa sille, missä vaiheissa ja millä edellytyksillä rikosasia tulee julkiseksi sekä miten media saa tietoa rikosasioista.

³⁰ Määttä ja Paso, 2022, s. 18–19; Husa ja Pohjolainen, 2014, s. 16–18.

³¹ Määttä ja Paso, 2022, s. 21–22.

Toinen pääluku muodostaa tutkielman teoreettisen perustan. Luvussa tarkastellaan sananvapautta, viranomaisen asiakirjajulkisuutta, yksityiselämän suojaa sekä syyttömysolettamaa rikosuutisoitinta ohjaavina keskeisinä perus- ja ihmisoikeuksina. Luvussa analysoidaan näiden oikeuksien sisältöä ja keskinäistä suhdetta sekä niiden merkitystä median julkaisuharkinnan kannalta. Lisäksi luvussa käsitellään perusoikeuksien välistä punnintaa ja niitä yleisiä kriteerejä, joiden perusteella sananvapaus ja yksityiselämän suoja asetetaan vastakkain tilanteissa, joissa median julkaisema tieto koskee rikosprosessin kohteena olevaa henkilöä.

Kolmannessa pääluvussa syvennyttään julkisuuden henkilön asemaan ja sen merkitykseen rikosuutisoinnissa. Luvussa määritellään julkisuuden henkilö käsitteenä sekä arvioidaan, miten henkilön asema ja suhde julkisuuteen vaikuttavat yksityiselämän suojan laajuuteen. Lisäksi luvussa analysoidaan, miten julkisuuden henkilön asema vaikuttaa nimen julkaisemisen hyväksyttävyyteen rikosprosessin eri vaiheissa. Tarkastelu kohdistuu erityisesti siihen, miten henkilön asema, julkaistavan tiedon sisältö sekä sen yhteys yleiseen tiedonintressiin vaikuttavat perusoikeuspunninnan lopputulokseen.

Tutkielman johtopäätöksissä kootaan yhteen keskeiset havainnot ja vastataan tutkimuskysymyksiin. Luvussa esitetään päätelmät koskien rikoksesta epäillyn tai syytetyn nimen julkaisemisen oikeudellisia edellytyksiä rikosprosessin eri vaiheissa sekä sitä, miten julkisuuden henkilön asema vaikuttaa tähän arviointiin.

Tutkielman kirjoitusprosessissa on hyödynnetty tekoälyä apuvälineenä muun muassa tekstin kielellisessä tarkistamisessa ja kappalejaon rakenteellisessa jäsentämisessä. Tutkielman kuvio (kuvio 1.) on laadittu tekoälyä hyödyntämällä, ja tekijä on tarkastanut sen paikkansapitävyyden. Tutkielman sisällölliset ratkaisut, oikeudellinen arviointi sekä esitetyt johtopäätökset ovat tekijän omaa tuotosta.

2 Rikosprosessin julkisuus

Rikosprosessin julkisuus on keskeinen osa rikosasioiden käsittelyn avoimuutta ja sitä kautta demokraattisen oikeusvaltion toimivuutta. Julkisuuden tarkoituksena on varmistaa, että rikosasioiden käsittely on läpinäkyvää ja että lainkäyttöön on mahdollista kohdistaa ulkopuolista valvontaa³². Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että rikosasioita koskevat tiedot eivät kuulu pelkästään viranomaisille, vaan myös yleisöllä ja medialla on mahdollisuus seurata rikosprosessin etenemistä hyödyntämällä muun muassa viranomaisten asiakirjoja. Julkisuus jaetaan yleisöjulkisuuteen sekä asianosaisjulkisuuteen. Yleisöjulkisuudella tarkoitetaan sitä, että kenellä tahansa on oikeus saada tietoja viranomaisten asiakirjojen sisällöstä³³. Asianosaisjulkisuudella taas tarkoitetaan asianosaisen oikeutta saada tietoja itseään koskevista asiakirjoista taikka hänen asiaansa koskevien asiakirjojen sisällöstä³⁴. Tutkielmassa tarkastellaan nimenomaan yleisöjulkisuutta, jota media hyödyntää rikosuutisoinnissaan. Rikosprosessin julkisuus rakentuu useiden eri suuntiin vaikuttavien periaatteiden varaan, jotka toisaalta tukevat avoimuutta mutta toisaalta asettavat sille myös rajoja³⁵. Näiden periaatteiden yhteensovittaminen on keskeistä erityisesti silloin, kun rikosprosessiin liittyvä tieto nousee osaksi laajempaa mediajulkisuutta.

Rikosprosessin julkisuutta, kuten viranomaistoiminnan julkisuutta yleisestikin, säätelee ensisijaisesti PL 12.2 §:n viranomaisen asiakirjajulkisuutta koskeva säännös. Asiakirjajulkisuudella tarkoitetaan lähtökohtaa, jonka mukaan viranomaisten hallussa olevat asiakirjat ovat julkisia ja jokaisella on oikeus saada niistä tietoa³⁶. Perustuslaissa vahvistettu julkisuusperiaate konkretisoituu tarkemmin laissa viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999), jonka 1 §:ssä säädetyn julkisuusperiaatteen mukaan viranomaisten asiakirjojen tulee olla avoimesti yleisön saatavilla. Julkisuusperiaate ulottuu myös

³² Virolainen ja Vuorenpää, 2021.

³³ Pesonen, 2017, s. 149.

³⁴ Fredman ja muut, 2025, s. 580; HE 30/1998 vp, s. 12; Pesonen, 2017, s. 149.

³⁵ Lindroos-Hovinheimo, 2022, s. 750; Rantaeskola, 2021, s. 1069–1070. Lindroos-Hovinheimo ja Rantaeskola painottavat yksityisyyden merkitystä erityisesti henkilötietoja suojeltaessa.

³⁶ Lindroos-Hovinheimo, 2022, s. 750; Mäenpää, 2020, s. 151.

rikosprosessiin, sillä rikosasioiden käsittely ja siihen liittyvät asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia yleisölle (laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa 370/2007, 1 §). Käsittelyjulkisuuden ja asiakirjajulkisuuden lisäksi julkisuusperiaatetta toteutetaan myös tiedottamisella³⁷. Julkisuusperiaate ei kuitenkaan ole rajoittamaton, vaan julkisuutta voidaan rajata esimerkiksi rikosasiaan liittyvän henkilön yksityiselämään liittyvien tietojen osalta tai muiden laissa säädettyjen intressien turvaamiseksi³⁸.

Rikosprosessin julkisuus liittyy myös oikeusturvaa koskeviin takeisiin. Erityisesti kansainvälisellä tasolla rikosprosessin julkisuutta tarkastellaan osana oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä. EIS 6 artikla turvaa oikeuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, johon nimenomaisesti kuuluu oikeudenkäynnin julkisuus³⁹. Vastaavasti KP-sopimuksen 14 artikla edellyttää oikeudenmukaista ja pääsääntöisesti julkista käsittelyä rikossyytteissä. EIT on korostanut oikeuskäytännössään julkisuuden merkitystä oikeudenkäynneissä. Sen mukaan julkisuus toimii sekä oikeusturvaa että oikeudenkäytön legitimizeettiä vahvistavana tekijänä.⁴⁰ EIT:n ratkaisukäytännössä nähdään kuitenkin, että rikosoikeudenkäynnin julkisuus ei näyttäydy absoluuttisena periaatteena, vaan julkisuutta voidaan rajoittaa esimerkiksi todistajien turvallisuuden tai oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi⁴¹.

Rikosprosessin julkisuus ei ole yhtenäistä koko prosessin ajan, vaan se laajenee vaihteittain rikosprosessin edetessä. Julkisuuden laajuus ja luonne vaihtelevat sen mukaan, missä rikosprosessin vaiheessa asia kulloinkin on sekä millaisia oikeudellisia ja

³⁷ Fredman ja muut, 2025, s. 575.

³⁸ Lindroos-Hovinheimo, 2022, s. 757; Mäenpää, 2025.

³⁹ Hallberg, 2011; Virolainen ja Vuorenpää, 2021. Hallberg, Virolainen ja Vuorenpää kuvaavat julkisuutta yhdeksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin keskeisimmäksi osaksi, sillä avoin käsittely vahvistaa yleisön luottamusta lainkäyttöön ja mahdollistaa sen, että oikeudenkäynnin asianmukaisuutta voidaan arvioida ulkopuolelta.

⁴⁰ Melander, 2019, s. 959.

⁴¹ EIT tapaus Doorson v. Alankomaat (26.03.1996); EIT katsoi tapauksessa, että rikosoikeudenkäynnin julkisuutta voidaan rajoittaa esimerkiksi todistajien turvallisuuden turvaamiseksi, kunhan menettely kokonaisuutena säilyy oikeudenmukaisena eikä puolustuksen oikeuksia loukata. Tapauksessa Tourancheau and July v. Ranska (24.11.2005) EIT hyväksyi median sananvapauden rajoittamisen tilanteessa, jossa rikosprosessin varhaisessa vaiheessa tapahtunut julkaiseminen olisi vaarantanut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja syyttömysolettaman.

yhteiskunnallisia intressejä kyseiseen vaiheeseen liittyä⁴². Tämän vuoksi rikosprosessin julkisuutta ei voida arvioida yhtenä kokonaisuutena, vaan tarkastelu edellyttää rikosprosessin eri vaiheiden erottamista toisistaan. Rikosprosessiin kuuluu vakiintuneen käsityksen mukaan poliisin suorittama esitutkinta, syyttäjän tekemä syyteharkinta sekä oikeudenkäynti tuomioistuimessa⁴³. Tutkielman tarkoituksena ei ole arvioida rikosprosessin julkisuussäätelyä yleisesti, vaan käyttää sitä viitekehyksenä arvioitaessa median suorittamaa nimen julkaisemista.

2.1 Esitutkinta

Esitutkinta on rikosprosessin ensimmäinen vaihe, jossa esitutkintaviranomainen selvittää rikosepäilyä ennen syyteharkintaa ja mahdollista tuomioistuinkäsittelyä. Esitutkinnan tarkoituksena on hankkia riittävä selvitys siitä, onko rikos tapahtunut, keitä asia koskee, ja millä edellytyksillä rikos voidaan saattaa syyttäjän arvioitavaksi.⁴⁴ Esitutkintaa ohjaa periaate, jonka mukaan rikosasia tulee selvittää puolueettomasti ja huolellisesti jo ennen sitä, kun syyttäjä tekee ratkaisun syytteen nostamisesta (ETL 3:3).

Esitutkinta käynnistyy tyypillisesti asianomaisen tekemästä rikosilmoituksesta, mutta joissakin tapauksissa ilmoituksen voi tehdä myös ulkopuolinen henkilö. Viranomaisella on tietyissä tilanteissa velvollisuus tehdä rikosilmoitus, jos hänellä on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen.⁴⁵ Tutkinnan aikana viranomaiset kuulevat asianosaisia, hankkivat todistusaineistoa ja suorittavat tarvittavia tutkintatoimenpiteitä lain sallimissa rajoissa. Esitutkinta ei ole yksittäinen toimenpide, vaan vaiheittain etenevä prosessi, jonka kulku määräytyy tutkinnan tarpeiden ja hankittavan selvityksen perusteella.⁴⁶

⁴² Melander, 2019, s. 954; Jokela, 2008.

⁴³ Virolainen ja Vuorenpää, 2021; Jokela, 2008. Jokelan (2008) mukaan rikosprosessi koostuu edellä mainittujen vaiheiden lisäksi myös rangaistuksen täytäntöönpanosta.

⁴⁴ HE 222/2010 vp, s. 26–27.

⁴⁵ Helenius ja Linna, 2024, s. 336–337.

⁴⁶ Niemi ja Rantaeskola, 2025.

Esitutkintaa ohjaavat useat oikeusperiaatteet, joiden tarkoituksena on turvata sekä rikosten tehokas selvittäminen että asianosaisten oikeusturvaa.⁴⁷ Yksi keskeisistä periaatteista on tasapuolisuusperiaate, jonka mukaan esitutkinnassa tulee selvittää asia tasapuolisesti sekä epäillyn syyllisyyttä että syyttömyyttä tukevista näkökulmista. Tästä syystä esitutkinnassa kerätään tietoa niin epäiltyä vastaan kuin hänen puolestaankin.⁴⁸ Esitutkintaa suorittavalla viranomaisella ei saa olla ennakkokäsitystä tutkittavasta rikoksesta, eikä se saa pyrkiä tutkimuksissaan tiettyyn lopputulokseen⁴⁹.

Toinen merkittävä oikeusperiaate esitutkinnassa on suhteellisuusperiaate, joka edellyttää, että esitutkinnassa poliisin ja muiden viranomaisten käyttämien tutkintatoimenpiteiden tulee olla oikeassa suhteessa tutkittavaan rikokseen ja tilanteeseen kokonaisuutena⁵⁰. Periaatteen mukaisesti toimenpiteiden on oltava tarpeellisia, perusteltuja ja kohtuullisia suhteessa rikoksen vakavuuteen ja asian selvittämistarpeeseen sekä siihen, miten paljon toimenpiteillä puututaan henkilön oikeuksiin⁵¹. Suhteellisuusperiaatteeseen liittyvät vahvasti myös vähimmän haitan -periaate sekä hienotunteisuusperiaate. Vähimmän haitan -periaatteen mukaan tutkinnasta ei saa aiheutua epäillylle tai muille asiaan liittyville henkilöille tarpeetonta vahinkoa tai haittaa. Hienotunteisuusperiaatteen tarkoituksena on suojata esitutkinnan asianosaisia siltä, että viranomaiset eivät kohtele heitä epäasiallisesti tai tarpeettoman loukkaavasti.⁵² Helenius ja Linna käyttävät hienotunteisuusperiaatetta havainnollistavana esimerkkinä tilannetta, jossa epäiltyä ei noudeta työpaikalta tai koulusta, jos vaihtoehtona on noutaminen kotoa.⁵³

Esitutkinnassa korostuu syyttömyysolettama, jonka mukaan rikoksesta epäiltyä ei tule kohdella syyllisenä esitutkinnan aikana⁵⁴. Syyttömyysolettama on tutkielman kannalta niin merkityksellinen oikeusperiaate, että sitä käsitellään tarkemmin pääluvussa 3.

⁴⁷ Fredman ja muut, 2025, s. 81.

⁴⁸ Helenius ja Linna, 2024, s. 346.

⁴⁹ Fredman ja muut, 2025, s. 83.

⁵⁰ Helenius ja Linna, 2024, s. 335.

⁵¹ Fredman ja muut, 2025, s. 88.

⁵² Fredman ja muut, 2025, s. 91–92.

⁵³ Helenius ja Linna, 2024, s. 335.

⁵⁴ Helenius ja Linna, 2024, s. 334; HE 222/2010 vp, s. 192; Melander, 2019, s. 967.

Esitutkinnan julkisuus poikkeaa rikosprosessin myöhemmistä vaiheista, sillä tutkinnan aikana avoimuuden sijaan korostuvat tutkinnan turvaaminen sekä asianosaisten perusoikeuksien suoja⁵⁵. Esitutkinta-aineistoon sovelletaan laajasti julkisuuslain salassapitosääntöksiä, joiden tarkoituksena on estää tutkinnan vaarantuminen ja suojata yksityiselämään kuuluvia tietoja. Julkisuuslain 24 §:n mukaan esitutkintaa koskevat asiakirjat voidaan pitää kokonaan tai osittain salassa, jos tiedon antaminen vaarantaisi esimerkiksi rikoksen selvittämistä, loukkaisi yksityiselämän suojaa tai muuta laissa suojattua etua.⁵⁶ Käytännössä tämä merkitsee sitä, että esitutkinnan aikana syntyvät kuulustelupöytäkirjat, selvitykset ja muut tutkinta-aineistot eivät yleensä ole yleisön tai median saatavilla tutkinnan ollessa kesken.

Esitutkinnassa käsitellään usein arkaluonteisia henkilötietoja, kuten terveydentilaa, perhesuhteita tai muita yksityiselämään kuuluvia seikkoja. Tietosuojan näkökulmasta keskeistä on, että henkilötietojen käsittely ja mahdollinen julkistaminen ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia suhteessa tutkinnan tavoitteisiin.⁵⁷ Myös Euroopan unionin oikeudessa korostetaan rikosasioihin liittyvien henkilötietojen erityistä suojaa. Rikosasioiden tietosuojaa koskevan direktiivin (EU) 2016/680 26 artiklan mukaan henkilötietojen käsittelyn tulee olla lainmukaista, tarpeellista ja oikeasuhtaista suhteessa rikostutkinnan tavoitteisiin. Direktiivi korostaa erityisesti rikoksesta epäiltyjen henkilötietojen suojaa rikosprosessin alkuvaiheessa, jolloin rikosoikeudellista vastuuta ei ole vielä ratkaistu.⁵⁸

Vaikka esitutkinta on lähtökohtaisesti ei-julkinen rikosprosessin vaihe, rikosepäilyistä voidaan tiedottaa julkisuuteen jo tutkinnan aikana. Julkisuus ei tällöin perustu avoimeen asiakirjajulkisuuteen, vaan viranomaisen tiedottamiseen ja siihen liittyvään kokonaisuutena⁵⁹. Esitutkinnasta tiedottamiselle voi olla tarve esimerkiksi silloin, kun epäilty rikos on yhteiskunnallisesti merkittävä, tiedottamisella edistetään rikoksen selvittämistä

⁵⁵ Fredman ja muut, 2025, s. 575.

⁵⁶ Fredman ja muut, 2025, s. 578; Melander, 2019, s. 965; HE 273/2022 vp, s. 5.

⁵⁷ Fredman ja muut, 2025, s. 583.

⁵⁸ EYVL N:o L 119/89, 27.04.2016.

⁵⁹ Melander, 2019, s. 966.

tai yleinen turvallisuus on uhattuna⁶⁰. Tiedottamisen tulee olla oikeasuhtaista yleisön tiedonsaantitarpeeseen sekä selvitettävään rikokseen nähden. Viranomaisen esitutkinnasta tiedottaminen ei kuitenkaan tarkoita automaattisesti sitä, että rikoksesta epäillyn henkilöllisyys julkistetaan yleisölle, vaan tiedottamisen laajuus on hyvin tapauskohtaista.

61

Käytännössä esitutkinnasta annettava tieto on usein luonteeltaan yleisluonteista. Viranomaiset voivat tiedottaa esimerkiksi rikoksen laadusta, tapahtuma-ajasta ja tutkinnan etenemisestä, mutta rikoksesta epäillyn henkilöllisyyttä koskevien tietojen julkaiseminen edellyttää erityistä harkintaa.⁶² Koska tutkinta-aineisto ei ole vapaasti saatavilla, viranomaisten antamalla tiedolla on merkittävä vaikutus siihen, millainen kuva rikosepäilystä muodostuu julkisuudessa. Tiedottamisen sisältö ja laajuus vaikuttavat siten suoraan rikoksesta epäillyn oikeusasemaan sekä siihen, miten häntä koskevaa rikosepäilyä käsitellään mediassa. Esitutkintavaiheessa rikosoikeudellista vastuuta ei vielä ole ratkaistu, eikä syytettäkään ole nostettu, mikä korostaa syyttömyysolettaman merkitystä⁶³. EIS 6 artiklan mukaisesti viranomaiset eivät saa esittää rikoksesta epäiltyä syyllisenä ennen tuomioistuimen ratkaisua, ja EIS 8 artikla rajoittaa yksityiselämään kuuluvien tietojen julkistamista.

Esitutkinnan julkisuus osoittaa, että rikosprosessin varhaisessa vaiheessa avoimuus on luonteeltaan rajoitettua ja perustuu viranomaisen harkintaan. Julkisuuden rajoitusten tarkoituksena on turvata tutkinnan asianmukainen kulku sekä suojata rikoksesta epäillyn oikeuksia⁶⁴. Esitutkinnan jälkeen rikosprosessi etenee syyteharkintaan, jossa ratkaistaan mahdollinen syytteen nostaminen⁶⁵.

⁶⁰ Fredman ja muut, 2025, s. 653.

⁶¹ Melander, 2019, s. 966. Melander toteaa, että esitutkinnasta tiedottamisesta päättää tutkinnanjohtaja, mutta esitutkintalain 11 luvun 7§:n säännös on vain suuntaa antava, jolloin tutkinnanjohtajalle jää paljon harkinnanvaraa.

⁶² Fredman ja muut, 2025, s. 652.

⁶³ Niemi ja Rantaeskola, 2025.

⁶⁴ Mäenpää, 2025.

⁶⁵ Jokela, 2008.

2.2 Syyteharkinta

Syyteharkinta on rikosprosessin vaihe, jossa syyttäjä arvioi esitutkinnassa kertyneen aineiston perusteella, onko asiassa riittävät edellytykset syytteen nostamiselle⁶⁶. Syyteharkintaa ja syyttäjän toimintaa säätelee laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (689/1997). Syyteharkinta käynnistyy esitutkinnan päätyttyä, kun esitutkinta-aineisto toimitetaan syyttäjälle. Syyttäjä perehtyy asiassa kertyneeseen selvitykseen ja arvioi näytön riittävyyttä sekä sitä, täytyvätkö syytteen nostamisen oikeudelliset edellytykset. Arvioinnin perusteella syyttäjä ratkaisee, nostetaanko asiassa syyte vai tehdäänkö päätös syyttämättä jättämisestä. Mikäli syyttäjä katsoo syytteen nostamisen edellytysten täyttyvän, hän laatii haastehakemuksen ja saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi.⁶⁷

Syyteharkinnan keskeinen oikeudellinen lähtökohta on syytekynnys, jolla tarkoitetaan sitä näyttökynnystä, jonka ylittyessä syyttäjällä on velvollisuus nostaa syyte⁶⁸. Syyttäjän on nostettava syyte, jos on olemassa todennäköisiä syitä epäillyn syyllisyyden tueksi eikä asiassa ole laissa säädettyä perustetta syyttämättä jättämiselle (ROL 1:6). Syyteharkinnassa ei ratkaista epäillyn syyllisyyttä, vaan arvioidaan, onko asia näytöllisesti ja oikeudellisesti riittävän perusteltu tuomioistuimen käsiteltäväksi⁶⁹. Syyteharkinta merkitsee siten ennakkollista oikeudellista arviointia, jonka tavoitteena on varmistaa, että tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetaan ainoastaan sellaiset rikosasiat, joissa rikosoikeudellisen vastuun toteutumisen arvioimiselle on riittävä oikeudellinen ja näytöllinen perusta⁷⁰.

Syyttäjän harkintaa ohjaa objektiivisuusperiaate, jonka mukaan arvioinnissa on otettava huomioon sekä epäiltyä vastaan että hänen puolestaan puhuvat seikat⁷¹. Lainsäädäntö mahdollistaa tietyissä tilanteissa syytteen nostamatta jättämisen tarkoituksenmukaisuus- ja kohtuusharkinnan perusteella esimerkiksi vähäisissä rikoksissa tai silloin, kun

⁶⁶ HE 82/1995 vp, s. 22.

⁶⁷ Helenius, 2021; Linna, 2025, s. 169.

⁶⁸ Helenius, 2021.

⁶⁹ Helenius ja Linna, 2024, s. 382.

⁷⁰ Helenius, 2021.

⁷¹ Jokela, 2018, s. 65; Vuorenperä, 2003, s. 995–996.

syytteen nostamista ei ole kokonaisuutena arvioiden pidettävä tarpeellisena⁷². Syyteharkinta perustuu siten kokonaisarvioon, jossa yhdistyvät näytön riittävyys, rikosoikeudellisen vastuun edellytykset sekä rikosoikeudellisen järjestelmän tarkoituksenmukainen toiminta.

Syyteharkinnan julkisuutta koskeva sääntely perustuu viranomaisen asiakirjajulkisuutta koskevaan lainsäädäntöön. Julkisuuslain mukaan viranomaisen asiakirjat tulevat pääsääntöisesti julkisiksi, kun asia, johon asiakirja liittyy, on käsitelty viranomaisessa loppuun tai asiakirja on allekirjoitettu taikka muutoin valmis käyttötarkoitukseensa (JulkL 6 §). Näin ollen syyttäjän tekemä syyteratkaisu tai syyttämättä jättämispäätös tulee lähtökohtaisesti julkiseksi sen jälkeen, kun syyttäjä on tehnyt päätöksensä. Sen sijaan syyteharkinnassa käsiteltävä esitutkinta-aineisto ei muutu automaattisesti julkiseksi sillä perusteella, että asiakirjat ovat ”valmistuneet” ja siirtyneet syyttäjälle. Esitutkinta-asiakirjoihin sovelletaan myös syyteharkinnan aikana julkisuuslain salassapitosäännöksiä, jos tietojen julkistaminen voisi vaarantaa rikoksen selvittämisen, loukata yksityiselämän suojaa tai muuta laissa suojattua etua (JulkL 24.1, 3 §). Syyteharkinnan julkisuus kohdistuu siten ensisijaisesti syyttäjän ratkaisutoimintaan, ei koko esitutkinta-aineiston avoimeen saatavuuteen. Tällä on merkitystä myös viranomaisen tiedottamiselle syyteharkintavaiheessa.

Syyteharkintavaiheessa julkisuuteen liittyy keskeisesti myös viranomaisen tiedottaminen. Syyttäjän tekemä ratkaisu syytteen nostamisesta tai syyttämättä jättämisestä on julkinen viranomaisen toimenpide, jolla on merkitystä sekä rikosoikeudellisen vastuun toteutumisen että oikeusjärjestelmän avoimuuden kannalta.⁷³ Tiedottamista rajoittavat kuitenkin salassapitosäännökset sekä asianosaisten oikeuksien suoja. Syyttäjän tiedottamisen tulee rajoittua tietoihin, jotka voidaan lain mukaan julkistaa vaarantamatta

⁷² Helenius ja Linna, 2024, s.388. Helenius ja Linna antavat esimerkkejä, milloin syytteen nostamista ei pidetä kokonaisarviointin kannalta järkevänä kohtuus- ja tarkoituksenmukaisuusharkinnan perusteella: epäilty ja asianomistaja ovat päässeet sovintoon tai epäilty on pyrkinyt estämään tai poistamaan tekonsa vahinkovaikutuksia. Peruste voi liittyä myös epäillyn henkilökohtaisiin oloihin, kuten korkeaan ikään tai vakavaan sairauteen.

⁷³ Virolainen ja Vuorenpää, 2021.

yksityiselämän suojaa tai rikosprosessin asianmukaista kulkua (JulKL 24.1, 3 §). Myös tässä rikosprosessin vaiheessa tiedottamista rajoittaa syyttömyysolettama⁷⁴. Vaikka syyttäjä olisi tehnyt ratkaisun syytteen nostamisesta, syytetyn syyllisyys ratkaistaan vasta tuomioistuimessa. Tämän vuoksi viranomaisen julkisten lausumien tulee olla muodoltaan neutraaleja, eikä niissä tule antaa vaikutelmaa epäilyn syyllisyyden lopullisesta toteamisesta ennen tuomioistuimen ratkaisua (EIS 6 artikla).

Syyteharkinnan päättyessä rikosasia siirtyy tuomioistuimen käsiteltäväksi, jolloin rikosprosessin julkisuus laajenee merkittävästi ja tiedonsaanti perustuu yhä enemmän oikeudenkäynnin julkisuuteen viranomaisen tiedottamisen sijaan.

2.3 Oikeudenkäynti

Syyteharkinnan jälkeen syyttäjä toimittaa kirjallisen haastehakemuksen käräjäoikeuden kansliaan, minkä seurauksena rikosasia tulee vireille (ROL 5:1 §). Tässä vaiheessa rikosasia siirtyy tuomioistuimen käsiteltäväksi, ja rikosoikeudellista vastuuta koskeva ratkaisu tehdään riippumattomassa ja puolueettomassa lainkäyttömenettelyssä.⁷⁵ Rikosasian käsittely etenee valmisteluvaiheen jälkeen pääkäsittelyyn, jossa esitetään syyte, kuullaan vastaajaa, asianomistajaa ja todistajia sekä vastaanotetaan muu näyttö⁷⁶. Tuomioistuin arvioi esitetyn näytön kokonaisuutena ja ratkaisee, onko syyte näytetty toteen rikosoikeudellisen vastuun edellyttämällä varmuudella. Oikeudenkäynnin päätteeksi tuomioistuin antaa ratkaisunsa, joka voi olla joko tuomitseva tai vapauttava.⁷⁷

Oikeudenkäyntiä ohjaavat keskeiset oikeusperiaatteet, joiden tarkoituksena on turvata menettelyn oikeudenmukaisuus. PL 21 § turvaa jokaiselle oikeuden saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa sekä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet. EIS 6 artikla

⁷⁴ Pellonpää ja muut, 2018, s. 702.

⁷⁵ Jokela, 2018, s. 331.

⁷⁶ Jokela, 2025, s. 106.

⁷⁷ Helenius, 2021.

sisältää vastaavan oikeuden, johon kuuluu muun muassa oikeus tulla kuulluksi, oikeus puolustukseen sekä oikeus julkiseen käsittelyyn. Lisäksi rikosoikeudellista oikeudenkäyntiä ohjaavat kontradiktorinen periaate, välittömyysperiaate ja suullisuusperiaate. Kontradiktorisella periaatteella tarkoitetaan sitä, että syytetyllä on oikeus saada tietoonsa syyte, josta häntä syytetään, sekä esittää näkemyksensä kaikesta oikeudenkäynnissä esitetystä aineistosta häntä vastaan⁷⁸. Välittömyysperiaatteen mukaan tuomioistuimen ratkaisun tulee perustua sen itse vastaanottamaan näyttöön. Suullisuusperiaate puolestaan tarkoittaa, että näyttö esitetään pääsääntöisesti suullisesti pääkäsittelyssä tuomioistuimen välittömästi arvioitavaksi.⁷⁹ Syyttömyysoletama säilyy voimassa koko oikeudenkäynnin ajan. Vaikka syyte on nostettu, vastaajaa ei pidetä syyllisenä ennen kuin tuomioistuin on antanut tuomion ja tuomio on saanut lainvoiman. Näyttötaakka on syyttäjällä, ja epäselvissä tilanteissa asia on ratkaistava vastaajan eduksi.⁸⁰ Syyttömyysoletaman merkitystä rikosuutisoinnin arvioinnissa tarkastellaan tarkemmin myöhemmin tässä tutkielmassa.

Oikeudenkäynnin julkisuus on keskeinen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin kuuluva periaate⁸¹. Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa (370/2007) säättää, että oikeudenkäynti on lähtökohtaisesti julkinen. Julkisuus koskee sekä suullista käsittelyä että oikeudenkäyntiasiakirjoja, ellei laissa toisin säädetä. Julkisuusperiaatteen tarkoituksena on turvata oikeudenkäytön avoimuus, lisätä luottamusta tuomioistuinten toimintaan sekä mahdollistaa lainkäytön julkinen kontrolli.⁸² Julkisuus ei kuitenkaan ole rajoittamatonta. Tuomioistuin voi päättää käsittelyn toimittamisesta kokonaan tai osittain suljetuin ovin esimerkiksi yksityiselämän suojan, alaikäisen aseman tai muun laissa suojatun edun turvaamiseksi (OJulkL 15–16 §). Myös oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuutta voidaan rajoittaa vastaavin perustein. Julkisuuden rajoittaminen on kuitenkin poikkeus julkisuusperiaatteesta ja edellyttää nimenomaista laissa säädettyä

⁷⁸ Kajala, 2024, s. 67; Fredman ja muut, 2025, s.11.

⁷⁹ Fredman ja muut, 2025, s. s. 11–12.

⁸⁰ Kajala, 2024, s. 101–102; Linna, 2025, s. 23.

⁸¹ Hallberg, 2011.

⁸² Tolvanen ja Välikoski, 2024, s. 61–62.

perustetta.⁸³ Oikeudenkäynnin julkisuus merkitsee käytännössä sitä, että yleisöllä ja medialla on oikeus seurata käsittelyä sekä saada tietoa tuomioistuimen ratkaisuista. Tuomio annetaan julkisesti, ja tuomioistuimen ratkaisut ovat lähtökohtaisesti julkisia asiakirjoja.⁸⁴ Tämä eroaa olennaisesti esitutkinnan ja syyteharkinnan julkisuudesta, joissa tiedonsaanti perustuu pääasiassa viranomaisen asiakirjajulkisuuteen ja tiedottamiseen.

Oikeudenkäynnistä tiedottaminen perustuu ensisijaisesti oikeudenkäynnin julkisuuteen, sillä medialla ja yleisöllä on oikeus seurata julkista oikeudenkäyntiä istuntosalissa. Tuomioistuimet voivat antaa ratkaisuistaan tiedotteita, mutta merkittävä osa rikosasioita koskevasta tiedonvälityksestä perustuu julkiseen käsittelyyn, josta media uutisoi eteenpäin.⁸⁵ Oikeudenkäyntien julkisuudesta huolimatta tiedottamisessa on huomioitava lain asettamat rajoitukset (OJulkL). Suljetuin ovin käsitellyt asiat ja salassa pidettävät asiakirjat eivät ole julkisia, eikä niiden sisältöä voida saattaa julkisuuteen. Lisäksi oikeudenkäynnin aikana on huolehdittava siitä, ettei tiedottaminen vaaranna oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista esimerkiksi vaikuttamalla todistajiin tai luomalla ennakkokäsityksiä keskeneräisestä asiasta.⁸⁶

Edellä esitetty osoittaa, että rikosprosessin julkisuus laajenee vaiheittain esitutkinnasta oikeudenkäyntiin. Samalla myös median mahdollisuudet saada ja julkaista tietoa rikosprosessista muuttuvat. Esitutkinta- ja syyteharkintavaiheessa tiedonsaanti perustuu pitkälti viranomaisen tiedottamiseen ja asiakirjajulkisuuteen, kun taas oikeudenkäyntivaiheessa julkinen käsittely mahdollistaa tiedonsaannin avoimemmin. Tämä julkisuuden asteittainen laajeneminen muodostaa keskeisen oikeudellisen lähtökohdan arvioitaessa rikoksesta epäillyn tai syytetyn nimen julkaisemisen edellytyksiä rikosprosessin eri vaiheissa. Julkisuuden laajuus ja tiedon saatavuus vaikuttavat siihen, millaista tietoa media voi käyttää ja millä edellytyksillä sitä voidaan saattaa julkisuuteen. Tuomion jälkeen

⁸³ Tolvanen ja Välikoski, 2024, 63–64; Koivukari, 2023, s. 879–880.

⁸⁴ Virolainen ja Vuorenpää, 2021.

⁸⁵ Tolvanen ja Välikoski, 2024, s. 60; Pesonen, 2017, s. 125–126; Ollila, 2019, s. 1098.

⁸⁶ Pesonen, 2017, s. 128.

julkisuusasetelma muuttuu, sillä tuomio itsessään herättää yhteiskunnallista kiinnostusta ⁸⁷. Tuomion antamisen jälkeistä vaihetta ei kuitenkaan käsitellä tässä tutkielmassa.

⁸⁷ Melander, 2019, s.955.

3 Perusoikeuksien merkitys median julkaisuharkintaan

Rikosuutisointiin liittyvä julkaisuharkinta asettuu oikeudellisesti ja käytännöllisesti kahden erillisen mutta toisiinsa kytkeytyneen arviointikehyksen väliin. Rikoksesta epäillyn nimen julkaisemista voidaan tarkastella perusoikeuksien välisenä kysymyksenä, jossa sananvapaus ja yksityiselämän suoja asettuvat vastakkain⁸⁸. Median tekemät julkaisupäätökset perustuvat kuitenkin käytännössä journalistiseen itsesääntelyyn ja ammattieettiseen harkintaan, joita ohjaavat Journalistin ohjeet ja joiden noudattamista valvoo Julkisen sanan neuvosto eli JSN⁸⁹.

Oikeudellinen sääntely määrittää journalistisen toiminnan ulkoiset rajat, kun taas journalistinen itsesääntely ohjaa toimintaa näiden rajojen sisällä tarkemmin. Median julkaisuharkinnassa ei siten ole kyse varsinaisesta oikeudellisesta perusoikeuspunninnasta, vaan ammattieettisestä arvioinnista.⁹⁰ Tämä arviointi ei kuitenkaan ole irrallaan perusoikeuksista, vaan perusoikeudet muodostavat journalististen ohjeiden perustan.⁹¹ Journalistinen harkinta voidaan siten nähdä perusoikeuslähtöisenä, vaikka kyse ei ole muodollisesta oikeudellisesta punninnasta.

Tässä luvussa tarkastellaan rikosuutisointia koskevaa julkaisuharkintaa perusoikeuksien näkökulmasta. Ensin analysoidaan sananvapautta ja julkisuusperiaatetta median toiminnan lähtökohtina, minkä jälkeen tarkastellaan julkaisuharkintaa rajoittavia tekijöitä, erityisesti yksityiselämän suojaa ja syyttömyysolettamaa. Lopuksi nämä näkökulmat kootaan yhteen perusoikeuksien välisen punninnan kautta, jonka perusteella arvioidaan rikoksesta epäillyn nimen julkaisemisen perusoikeudellista hyväksyttävyyttä. Tutkielman kannalta tärkeää on tarkastella julkaisemisen perusoikeudellista hyväksyttävyyttä, sillä se määrittää ne oikeudelliset rajat, joiden puitteissa myös journalistinen julkaisuharkinta tulisi tapahtua.

⁸⁸ Melander, 2019, s. 954; Melander, 2019, s. 967.

⁸⁹ JSN, 2025, s.2.

⁹⁰ Kuutti, 2024, s. 20.

⁹¹ Tiilikka, 2008, s. 69; Kuutti, 2024, s. 20.

3.1 Sananvapaus ja julkisuusperiaate

Sananvapaus on olennainen demokraattisen oikeusvaltion perusoikeus, joka turvaa oikeuden ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä (PL 12 §)⁹². Sananvapaus turvaa jokaiselle ihmiselle yhdenvertaisen oikeuden käyttää sananvapauttaan. Oikeus ei siten rajoitu tiettyihin henkilöryhmiin, vaan se kuuluu lähtökohtaisesti kaikille, myös viranomaisten palveluksessa oleville henkilöille.⁹³ Sananvapauden suoja ulottuu lisäksi oikeushenkilöihin, joihin kuuluvat muun muassa tiedotusvälineet ja muut viestintätoimintaa harjoittavat toimijat⁹⁴. Sananvapaus on turvattu myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa sekä Ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 19 artiklassa⁹⁵, mikä korostaa sen asemaa sekä kansallisena että kansainvälisenä oikeutena.

Sananvapauden tarkoituksena on mahdollistaa avoin yhteiskunnallinen keskustelu, jossa myös kriittiset mielipiteet ovat sallittuja, sekä taata tiedon välittäminen yksilöiden ja yhteiskunnan kannalta merkittävistä asioista.⁹⁶ Sananvapaudelle on ominaista sen välineutraali luonne, mikä tarkoittaa sitä, ettei sitä ole sidottu tiettyyn viestinnän muotoon⁹⁷. Sananvapaus kattaa siten erilaiset ilmaisun muodot suullisesta viestinnästä kirjalliseen ja visuaaliseen ilmaisuun⁹⁸. Tämä korostaa yksilön vapautta valita itselleen tarkoituksenmukaisin tapa ilmaista ajatuksiaan ja osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun.

EIT on oikeuskäytännössään korostanut sananvapauden merkitystä demokraattisen yhteiskunnan perustana. Tuomioistuimen mukaan sananvapaus suojaa paitsi myönteisinä

⁹² Neuvonen, 2019, s. 69.

⁹³ Tiilikka, 2008, s. 17; Neuvonen, 2019, s. 82.

⁹⁴ Pesonen, 2017, s. 12.

⁹⁵ Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus 19 artikla; Julistuksen mukaan oikeuteen sisältyy vapaus pitää mielipiteensä ilman ulkopuolista häirintää sekä oikeus hankkia, vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia erilaisia tiedotusvälineitä hyödyntäen.

⁹⁶ HE 309/1993 vp, s. 56–58; Tiilikka, 2007, s.121.

⁹⁷ Tiilikka, 2008, s. 18.

⁹⁸ HE 54/2002 vp, s. 6.

ja neutraaleina pidettyjä ilmaisia myös sellaisia ilmaisia, jotka voivat loukata, järkyttää tai häiritä valtiota tai osaa väestöstä.⁹⁹ Tämä korostaa sananvapauden laajaa suoja-alaa ja sen merkitystä julkisen keskustelun monipuolisuuden turvaamisessa.

Medialla on sananvapauden toteuttamisessa erityinen asema. EIT on kuvannut mediaa demokraattisen yhteiskunnan ”julkiseksi vahtikoiraksi” (public watchdog), jonka tehtävänä on hankkia ja välittää tietoa sekä osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun¹⁰⁰. Median rooli ei kuitenkaan rajoitu pelkästään tiedon hankintaan ja välittämiseen, vaan media toimii itsenäisenä toimijana, joka valitsee, mitä tietoa julkaistaan ja millä tavoin¹⁰¹. Tällä toimituksellisella harkinnalla on merkitystä erityisesti rikosuutisoinnissa, jossa julkaistavalla tiedolla voi olla huomattavia vaikutuksia yksilön oikeusasemaan ja maineeseen.

Rikosasioihin liittyvä uutisointi on osa median yhteiskunnallista tehtävää¹⁰². Rikokset ja rikosprosessit herättävät usein laajaa yleistä kiinnostusta, ja niiden julkinen käsittely mediassa edistää samalla julkista keskustelua esimerkiksi rikollisuudesta, rikosoikeudellisesta vastuusta ja viranomaisten toiminnasta¹⁰³. Median uutisointi toimii myös julkisen vallan kontrollin välineenä, sillä se lisää rikosoikeudellisen järjestelmän läpinäkyvyyttä ja mahdollistaa sen toiminnan arvioinnin¹⁰⁴. Median merkitystä rikosuutisoinnissa voidaan tarkastella edellä mainittujen tehtävien kautta. Ensinnäkin media toteuttaa tiedonvälitystehtävää saattamalla rikosprosessia koskevaa tietoa yleisön saataville. Toiseksi media toimii julkisena vahtikoirana, joka seuraa viranomaisten toimintaa ja tuo esiin mahdollisia epäkohtia. Kolmanneksi media ylläpitää yhteiskunnallista keskustelua rikollisuudesta

⁹⁹ EIT tapaus *Handyside v. Yhdistyneet kansakunnat* (07.12.1976); Neuvonen, 2019, s. 73. Ratkaisussa EIT katsoi, että moraalilla voi olla hyväksyttävä peruste sananvapauden rajoittamiselle, mutta samalla korostettiin sananvapauden ulottuvan myös yhteiskunnallisesti kiistanalaisiin ja häiritseviin ilmiin. Neuvonen tuo julkaisussaan esille, että kaupallisen sananvapauden suojan on katsottu olevan suppeampi kuin poliittiseen toimintaan liittyvän sananvapauden.

¹⁰⁰ Melander, 2017, s. 451–452; Ollila, 2019, s. 1086.

¹⁰¹ Melander, 2017, 458; JSN, 2024, s. 8–9.

¹⁰² JSN, 2025, s. 7.

¹⁰³ Fredman, 2002, s. 303–304.

¹⁰⁴ Virolainen ja Vuorenpää, 2021.

ja oikeudenmukaisuudesta.¹⁰⁵ Näiden tehtävien kautta sananvapaus konkretisoituu rikosuutisoinnissa käytännön toiminnaksi, jolla on merkitystä sekä yksilöiden että yhteiskunnan kannalta.

Median toimintaa ohjaa oikeudellisen sääntelyn ohella journalismin itsesääntely. Suomessa keskeinen toimija on Julkisen sanan neuvosto, joka valvoo Journalistin ohjeiden noudattamista.¹⁰⁶ Journalistin ohjeiden mukaan rikoksesta epäillyn nimeä ei tule julkaista ilman painavaa yhteiskunnallista syytä erityisesti rikosprosessin varhaisissa vaiheissa. Ohjeet korostavat myös syyttömyysolettaman huomioon ottamista sekä sitä, että uutisoinnissa on vältettävä tarpeettoman haitan aiheuttamista epäillylle.¹⁰⁷ Vaikka itsesääntely ei ole oikeudellisesti sitovaa, sillä on merkittävä käytännöllinen ohjausvaikutus median julkaisuharkintaan. Julkisen sanan neuvoston ratkaisussa 8344/UL/23 arvioitiin tilannetta, jossa henkirikoksesta epäillyn nimi ja kuva oli julkaistu jo esitutkintavaiheessa. Epäilty ei ollut julkisuuden henkilö eikä viranomaisroolissa, minkä vuoksi hänen yksityiselämän suojansa oli lähtökohtaisesti samalla tasolla kuin muillakin yksityishenkilöillä. Rikoksesta epäilty toimi psykiatrina sekä väkivaltaisuutta tutkivana asiantuntijana, minkä vuoksi neuvosto katsoi, että nimen ja kuvan julkaiseminen oli tässä tapauksessa hyväksyttävää rikosepäilyn vakavuuden sekä epäillyn ammatillisen aseman vuoksi. Ratkaisussa painotettiin erityisesti psykiatrin asiakkaiden oikeutta saada tietää epäilystä. Näin ollen toimittajan katsottiin noudattaneen riittävää varovaisuutta epäillyn nimen julkaisemisessa, eikä sananvapauden rajoittamiselle nähty perusteita.¹⁰⁸

Sananvapaus ei ole rajoittamaton oikeus. EIS 10 artiklan 2 kappaleen mukaan sananvapautta voidaan rajoittaa lailla muun muassa muiden henkilöiden oikeuksien ja maineen

¹⁰⁵ Jokela, 2018, s. 14.

¹⁰⁶ Tiilikka, 2008, s.69.

¹⁰⁷ JSN, 2025, s. 53.

¹⁰⁸ JSN, 2023; Ratkaisu 8344/UL/23 osoittaa, että nimen julkaiseminen voi olla perusteltua myös silloin, kun kyse ei ole varsinaisesta julkisuuden henkilöstä, mikäli rikosepäilyllä on riittävä yhteiskunnallinen merkitys. Ratkaisu korostaa myös tapauskohtaista harkintaa: pelkkä yleinen kiinnostus tai rikoksen poikkeuksellisuus ei yksin riitä, vaan arvioinnissa on otettava huomioon sekä epäillyn asema että julkaisemisesta aiheutuva mahdollinen haitta.

suojaamiseksi sekä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi.¹⁰⁹ Rikosuutisoinnissa nämä rajoitukset konkretisoituvat erityisesti suhteessa yksityiselämän suojaan ja syyttömyysolettamaan. Yksityiselämän suojaa ja syyttömyysolettamaa käsitellään tarkemmin luvuissa 3.2 ja 3.3.

Sananvapauden käytännön toteutuminen rikosuutisoinnissa edellyttää sen tarkastelua, mistä ja miten tietoa rikosprosessista on saatavilla. Viranomaisten asiakirjajulkisuus muodostaa oikeudellisen lähtökohdan rikosprosessia koskevan tiedon saatavuudelle. Perustuslain 12 §:n 2 momentissa turvattu julkisuusperiaate takaa jokaiselle oikeuden saada tietoa viranomaisen hallussa olevista asiakirjoista, ellei niiden julkisuutta ole rajoitettu lailla. Julkisuusperiaatteen tarkoituksena on edistää hallinnon avoimuutta, mahdollistaa viranomaistoiminnan valvonta sekä turvata yleisön tiedonsaanti yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista¹¹⁰.

Julkisuusperiaate ei kuitenkaan merkitse sitä, että kaikki rikosprosessiin liittyvät asiakirjat olisivat vapaasti median käytettävissä kaikissa tilanteissa. Median käytettävissä oleva tieto on usein sidoksissa viranomaisen tiedottamiseen ja siihen, missä vaiheessa rikosprosessi kulloinkin on.¹¹¹ Asiakirjajulkisuus toteutuu asteittain, ja tiedon saatavuus kasvaa rikosprosessin edetessä¹¹². Asiakirjojen julkisuutta rikosprosessin eri vaiheissa on käsitelty jo tarkemmin luvussa 2. Median näkökulmasta asiakirjojen julkisuudella on merkittävä merkitys, sillä tiedonsaannin laajuus vaikuttaa suoraan myös siihen, millaisia julkaisuja voidaan tehdä. Mitä varhaisemmassa vaiheessa rikosprosessi on, sitä epävarmempaa ja puutteellisempaa median käytettävissä oleva tieto tyypillisesti on¹¹³. Tällaisessa tilanteessa rikoksesta epäillyn nimen julkaisemiseen liittyy korostunut riski, sillä julkistaminen tapahtuu ennen kuin rikosoikeudellinen vastuu on ratkaistu tai edes syytteen nostamisen edellytyksiä on lopullisesti arvioitu.

¹⁰⁹ Tiilikka, 2008, s. 56.

¹¹⁰ Mäenpää, 2020; Pesonen, 2017, s. 112.

¹¹¹ Koivukari, 2023, s. 876; Neuvonen, 2017, s. 56.

¹¹² Melander, 2019, s. 965.

¹¹³ Jokela, 2008.

Julkisuusperiaate ei yksinään poista tarvetta arvioida julkaisemisen hyväksyttävyyttä, sillä vaikka tieto on julkista (PL 12, 2 §), sen julkaiseminen voi edelleen loukata yksityiselämän suojaa tai vaarantaa syyttömyysolettaman toteutumisen. Tämän vuoksi on tarpeen erottaa toisistaan julkinen tieto ja julkaistava tieto. Julkisella tiedolla tarkoitetaan viranomaisen asiakirjoja, jotka ovat julkisuusperiaatteen mukaisesti julkisia¹¹⁴. Julkaistavalla tiedolla puolestaan tarkoitetaan median omilla alustoillaan julkaisemaa tietoa. Julkaisuharkinnassa noudatetaan journalistisia ohjeita, jotka eivät itsessään ole lainsäädäntöä.¹¹⁵ Pelkästään se, että tieto on julkinen, ei oikeuta sen julkaisemiseen, mikäli julkaiseminen aiheuttaisi kohtuutonta haittaa yksilölle tai olisi ristiriidassa muiden perusoikeuksien kanssa¹¹⁶. Julkisen ja julkaistavan tiedon välinen ero osoittaa, että oikeudellinen julkisuus ja journalistinen julkaiseminen eivät ole täysin yhteneviä. Median tehtävänä on arvioida tapauskohtaisesti, onko tiedon julkaisemiselle olemassa riittävä yhteiskunnallinen tiedonintressi suhteessa yksilölle aiheutuvaan haittaan. Julkisen sanan neuvoston ratkaisukäytännössä on korostettu, että vaikka tieto olisi viranomaisen asiakirjajulkisuuden perusteella saatavilla, sen julkaiseminen ei ole automaattisesti hyväksyttävää, mikäli julkaisu aiheuttaa kohtuutonta haittaa epäillylle tai tapahtuu rikosprosessin varhaisessa vaiheessa ilman riittävä yhteiskunnallista perustetta¹¹⁷. Tämä vahvistaa käsitystä siitä, että journalistinen harkinta muodostaa itsenäisen arviointikerroksen oikeudellisen julkisuuden rinnalle.

Sananvapaus ja julkisuusperiaate luovat rikosuutisoinnin perustan, mutta eivät sellaisinaan ratkaise julkaisukynnyksen ylittämistä. Vaikka rikosprosessia koskevaa tietoa on saatavilla, nimen julkaisemisen hyväksyttävyyttä edellyttää erillistä arviointia, jossa keskeisiksi rajoitteiksi nousevat yksityiselämän suoja ja syyttömyysolettama.

¹¹⁴ Pesonen, 2017, s. 122.

¹¹⁵ JSN, 2025, s. 5.

¹¹⁶ Neuvonen, 2017, s. 70.

¹¹⁷ JSN, 2014; Ratkaisussa 5383/SL/13 JSN katsoi, että vaikka uutinen perustui julkiseen viranomaisaineistoon, rikoksesta epäilty oli esitettyjen tietojen perusteella tunnistettavissa pienellä paikkakunnalla, mikä johti kohtuuttomaan julkisuuteen. Neuvoston mukaan pelkkä tiedon julkisuus ei oikeuta sen julkaisemiseen, mikäli julkaiseminen loukkaa yksityiselämän suojaa eikä sille ole riittävä yhteiskunnallista perustetta.

3.2 Yksityiselämän suoja

Yksityiselämän suoja on Suomen perustuslaissa säädetty perusoikeus, joka turvaa yksilön oikeuden elää omaa elämäänsä ilman aiheetonta ulkopuolista puuttumista¹¹⁸. Yksityiselämän suojasta säädetään perustuslain 10 §:ssä seuraavasti:

Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton.

Lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. (5.10.2018/817)

Lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana sekä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. (5.10.2018/817)

Kansainvälisesti yksityiselämää suojataan sekä KP-sopimuksen 17 artiklassa kuin EIS 8 artiklassa. Sekä KP-sopimuksessa että EIS:ssa yksityiselämän suojaan on kirjattu erikseen kuuluvan myös perhe-elämä. Perusoikeusuudistuksessa perhe-elämän käsite jätettiin pois perustuslain säännöksestä sen tulkinnallisen epäselvyyden vuoksi. Tästä huolimatta perhe-elämän katsotaan kuuluvan yksityiselämän suojan alaan, koska käsitteet ovat osittain päällekkäisiä.¹¹⁹

Yksityiselämän suojan tavoitteena on turvata yksilölle mahdollisuus elää elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen perusteetonta tai mielivaltaista puuttumista hänen henkilökohtaiseen elämänpiiriinsä¹²⁰. Yksityiselämää on kuvattu laajaksi ja yleisluonteiseksi käsitteeksi, joka kattaa henkilön yksityiseen elämänpiiriin kuuluvat asiat. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi henkilötiedot, terveydentilaa koskevat tiedot,

¹¹⁸ Neuvonen, 2014, s. 185; Viljanen, 2011.

¹¹⁹ HE 309/1993 vp. s. 53.

¹²⁰ Pesonen, 2013, s. 61.

perhe-elämä, ihmissuhteet sekä muut henkilökohtaiset olosuhteet.¹²¹ Suojan kohteena ei ole ainoastaan intiimi tai arkaluonteinen tieto henkilön elämästä, vaan myös sellainen tieto, jonka julkaiseminen voi johtaa yksilön tunnistamiseen tai muutoin aiheuttaa hänelle haittaa. Näin ollen yksityiselämän suoja ulottuu myös tilanteisiin, joissa yksittäinen tieto ei sinänsä ole arkaluonteinen, mutta sen yhdistäminen muihin tietoihin mahdollistaa henkilön tunnistamisen.¹²²

EIT:n oikeuskäytännössä on korostettu, että yksityiselämän suoja kattaa yksilön elämän eri osa-alueita ja ulottuu myös tilanteisiin, joissa tiedon julkistaminen voi vaikuttaa henkilön yksityiselämään tai maineeseen. Yksityishenkilöiden kohdalla suojan lähtökohtainen laajuus on vahva, ja sen rajoittaminen edellyttää erityisen painavia perusteita. Yksityiselämän suojan sisältö ja laajuus määräytyvät tapauskohtaisesti, ja arvioinnissa merkityksellisiä tekijöitä ovat muun muassa henkilön asema, tiedon luonne sekä tapa, jolla tieto saatetaan julkisuuteen. Ratkaisussa *Peck v. Yhdistynyt kuningaskunta* paikallisviranomaiset olivat julkaisseet valvontakameralla kuvatun tallenteen, jossa yksityishenkilö yritti itsemurhaa. Julkaisun tarkoituksena oli osoittaa valvontakameroiden olevan tehokkaita rikosten torjunnassa. EIT katsoi, että valvontakameratallenteen julkaiseminen, ilman asianomaisen suostumusta loukkasi yksityiselämän suojaa, vaikka tapahtuma oli tapahtunut julkisessa tilassa. Ratkaisussa korostettiin, ettei ratkaisevaa ole pelkkä tiedon syntytilanne, vaan erityisesti henkilön tunnistettavuus sekä julkistamisen vaikutukset hänen yksityiselämäänsä, etenkin kun kyse oli yksityishenkilöstä haavoittuvassa tilanteessa ja materiaalia levitettiin laajasti.¹²³

Rikosasioiden yhteydessä yksityiselämän suoja saa erityispiirteitä. Rikoksesta epäilty tai syytetty ei menetä oikeuttaan yksityiselämän suojaan, vaikka hänen toimintaansa

¹²¹ HE 309/1993 vp, s. 53.

¹²² Viljanen, 2011; JSN, 2023. Ratkaisussa 8297/MTV/22 JSN otti ratkaisussaan kantaa tapaukseen, jossa MTV:n rikosuutiset olivat uutisoineet entiseen poliisiin kohdistuneesta seksuaalirikossyytteestä. Julkaisussa oli mainittu syytetyn työ- ja opiskeluhistoria, mikä aiheutti sen, että vaikka henkilön nimeä ei ollut julkaistu, oli henkilö kuitenkin tunnistettavissa näistä tiedoista. JSN päätyi ratkaisussaan siihen, että MTV:llä ei ollut perusteltuja syitä julkaista niin tarkkoja tietoja syytetystä, että niiden avulla sillä syytetyn henkilöllisyys oli tunnistettavissa.

¹²³ EIT tapaus *Peck v. Yhdistynyt kuningaskunta* (28.01.2003).

kohdistuisi yleistä kiinnostusta rikosepäilyn takia. Päinvastoin rikosprosessin alkuvaiheessa yksityiselämän suojan merkitys korostuu, koska epäily ei vielä osoita henkilön syyllisyyttä, ja siksi julkaistava tieto voi olla keskeneräistä tai myöhemmin muuttuvaa.¹²⁴ Tällöin julkaiseminen voi aiheuttaa epäilyn asemalle ja maineelle merkittävää ja jopa perusteetonta haittaa¹²⁵.

Yksityiselämän suoja ei ole ehdoton oikeus, vaan sen laajuus määräytyy tapauskohtaisesti suhteessa muihin perusoikeuksiin. Rikosuutisoinnissa yksityiselämän suojan vastinpari on useimmiten sananvapaus, joka turvaa oikeuden välittää ja vastaanottaa tietoa yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista.¹²⁶ Keskeiseksi kysymykseksi muodostuu tällöin se, missä määrin yksityiselämää koskevan tiedon, kuten rikoksesta epäillyn henkilöllisyyden, julkaiseminen on perusteltua. Arvioinnissa merkityksellisiä tekijöitä ovat muun muassa rikoksen laatu, asian yhteiskunnallinen merkitys, epäilyn asema, julkaisemisesta aiheutuva haitta sekä rikosprosessin vaihe.¹²⁷ Mitä vakavammasta rikoksesta, yhteiskunnallisesti merkittävästä ilmiöstä tai julkisuuden henkilöstä on kyse, sitä suurempi painoarvo voidaan antaa sananvapaudelle ja yleisön tiedonsaantioikeudelle. Punninta ei kuitenkaan poista yksityiselämän suojaa, vaan kyse on perusoikeuksien välisestä tasapainosta, joka ratkaistaan tapauskohtaisesti.¹²⁸

Yksityiselämän suojaan liittyvä julkaisuharkinta ei ole merkityksellistä ainoastaan journalistien työn näkökulmasta, vaan sillä voi olla myös rikosoikeudellisia seuraamuksia, jos tuomioistuin katsoo yksityiselämän suojan tulleen loukatuksi. Yksityiselämän suojaa loukkaava julkaiseminen voi täyttää rikoslain tunnusmerkistön yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen tai kunnianloukkauksen osalta, mikä korostaa julkaisupäätösten huolellisen arvioinnin merkitystä. Kunnianloukkausta ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä koskevien säännösten tarkastelu on tutkielman kannalta perusteltua,

¹²⁴ HE 19/2013 vp. s. 39.

¹²⁵ Melander, s. 966.

¹²⁶ Neuvonen, 2014, s. 190–191; Melander, 2017, s.451.

¹²⁷ HE 19/2013 vp. s. 39; EIT tapaus Axel Springer AG v. Saksa (07.02.2012).

¹²⁸ Melander, 2019, s. 963-964.

koska ne konkretisoivat yksityiselämän suojan oikeudelliset rajat ja toimivat siten eräänlaisena rajapintana julkaisuharkinnalle. Vaikka median toimintaa arvioidaan ensisijaisesti ammattieettisten periaatteiden pohjalta, rikosoikeudellinen sääntely osoittaa, milloin julkaiseminen voi ylittää oikeudellisesti sallitun rajan.

3.2.1 Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä säädetään rikoslain (39/1889) 24 luvun 8 §:ssä. Sen mukaan rangaistavaa on yksityiselämää koskevan tiedon esittäminen oikeudettomasti siten, että teko aiheuttaa uhrille vahinkoa, kärsimystä tai halveksuntaa¹²⁹. Säännöksen edellytyksenä on, että tieto saatetaan useiden ihmisten saataville esimerkiksi joukkotiedotusvälinettä käyttäen tai muutoin levittämällä se laajan yleisön saataville (RL 24:8 §)¹³⁰. Säännös kohdistuu siten suoraan sellaiseen toimintaan, jossa tietoa levitetään julkisesti, mikä tekee siitä erityisen merkityksellisen median rikosuutisoinnissa ja siihen liittyvässä julkaisuharkinnassa.

Rikosuutisoinnin näkökulmasta edellä kuvattu säännös konkretisoituu erityisesti tilanteissa, joissa media harkitsee rikoksesta epäillyn henkilöllisyyden tai muiden yksityiselämään kuuluvien tunnistetietojen julkaisemista¹³¹. Vaikka rikosepäily olisi paikkansapitävä tieto ja sitä kautta mahdollisesti yhteiskunnallisesti kiinnostava, kaikkia epäiltyyn liittyviä tietoja ei ole automaattisesti hyväksyttävää saattaa julkisuuteen¹³². Arviointi edellyttää tällöin punnintaa tiedon yhteiskunnallisen merkityksen ja yksilölle aiheutuvan haitan välillä¹³³. Tätä punnintaa havainnollistaa KKO 2022:30, jossa sanomalehti oli uutisoinut yksityishenkilöön kohdistuneista hyväksikäyttörikosepäilyistä siten, että henkilö oli epäsuorasti tunnistettavissa. Uutisessa ei ollut mainittu henkilön nimeä, mutta uutiseen oli linkitetty toisen lehden tekemä henkilöhaastattelu epäilyistä. Korkein oikeus arvioi asiaa

¹²⁹ Pesonen, 2017, s. 210.

¹³⁰ Melander, 2022.

¹³¹ Sipilä, 2002, s. 317–318.

¹³² Pesonen, 2017, s. 213; Reinboth, 2012, s. 625.

¹³³ KKO: 2022:30.

yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen näkökulmasta, mutta katsoi, ettei rikoksen tunnusmerkistö täyttynyt, koska uutisointi oli kokonaisuutena arvioiden hyväksyttävää ottaen huomioon muun muassa asian yhteiskunnallinen merkitys.¹³⁴

3.2.2 Kunnianloukkaus

Kunnianloukkausta koskeva RL 24:9 § täydentää yksityiselämän suojaa turvaamalla yksilön kunnian suojaa. Säännös tulee sovellettavaksi tilanteissa, joissa julkaistava tieto on valheellista tai esitetään harhaanjohtavassa tai halventavassa muodossa. Kunnianloukkauksena ei kuitenkaan pidetä ankaraakaan arvostelua, joka kohdistuu politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa, tieteessä, taiteessa tai näihin rinnastuvissa tehtävissä toimivaan henkilöön.¹³⁵ Kunnianloukkauksen kannalta keskeistä on, millaisen kuvan julkaisu antaa kohteestaan ja millaisia vaikutuksia sillä on hänen sosiaaliseen asemaansa.

Rikosuutisoinnissa kunnianloukkauksen riski korostuu erityisesti silloin, kun epäilty esitetään ennenaikaisesti syyllisenä tai kun uutisointi on yksipuolista¹³⁶. Vaikka rikosasian käsittely on lähtökohtaisesti julkista ja siihen voi liittyä yleistä tiedonintressiä, tämä ei oikeuta esittämään tietoja tavalla, joka perusteettomasti vahingoittaa yksilön mainetta. Esimerkkinä ennenaikaisesta syylliseksi leimaamisesta voidaankin pitää jo johdannossa tarkasteltua tapausta KKO 2013:100, jossa televisiouutisissa käsiteltiin vakavia rikosepäilyjä ja esitettiin tunnistetietoja epäillyistä, jotka eivät olleet julkisuuden henkilöitä. Uutisoinnin jälkeen syytteet hylättiin ja KKO katsoi, että tällainen uutisointi täytti törkeän

¹³⁴ KKO: 2022:30. KKO painotti ratkaisussaan erityisesti yhteiskunnallisen merkityksen merkitystä. Yhteiskunnallisella merkityksellä viitataan sellaiseen tiedon sisältöön, joka ei koske pelkästään yksittäisten henkilöiden yksityisiä suhteita, vaan liittyy laajempiin yhteiskunnallisiin ilmiöihin, epäkohtiin tai julkista keskustelua edellyttäviin kysymyksiin. Henkilö, jonka rikosepäilyistä lehteen oli kirjoitettu, oli seurustelu suhteessa 80-vuotiaan henkilön kanssa, jonka ymmärrystä seurustelusuhteen olemassaolosta ei ollut varmuutta.

¹³⁵ Pesonen, 2017, s. 217.

¹³⁶ Pesonen, 2017, s. 218.

kunnianloukkauksen tunnusmerkistön eikä tunnistetietojen julkaiseminen esitutkintavaiheen aineiston pohjalta ollut sananvapauden nojalla hyväksyttävää¹³⁷.

3.3 Syyttömyysolettama

Syyttömyysolettama ei varsinaisesti ole Suomen perustuslaissa määritelty perusoikeus, mutta sen on katsottu sisältyvän oikeusturvaan, joka on perusoikeus (PL 21 §). Syyttömyysolettama on oikeusturvaperiaate, joka rajoittaa rikosuutisointia erityisesti tilanteissa, joissa rikosprosessi on vielä kesken. Periaatteen mukaan rikoksesta epäillyllä on oikeus tulla kohdelluksi syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen.¹³⁸ Periaate suojaa näin yksilöä ennenaikaiselta leimaamiselta ja turvaa rikosoikeudellisen vastuun ratkaisemisen tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvaksi kysymykseksi.

Syyttömyysolettama on turvattu EIS 6 artiklan 2 kohdassa, jonka mukaan jokaista rikoksesta syytettyä on pidettävä syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti näytetty toteen. Kansallisessa oikeudessa periaate sisältyy PL 21 §:n oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin sekä esitutkintalain 4 luvun 2 §:ään, jossa säädetään, että rikoksesta epäiltyä on kohdeltava syyttömänä esitutkinnan aikana.¹³⁹ Syyttömyysolettama ei siten rajoitu ainoastaan tuomioistuinkäsittelyyn, vaan se ulottuu rikosprosessin kaikkiin vaiheisiin esitutkinnasta oikeudenkäyntiin saakka.

Syyttömyysolettamalla on sekä menettelyllinen että prosessin ulkopuolinen ulottuvuus. Menettelyllisesti syyttömyysolettama merkitsee muun muassa sitä, että todistustaakka on syyttäjällä ja epäselvät tilanteet ratkaistaan vastaajan eduksi (in dubio pro reo)¹⁴⁰. Prosessin ulkopuolisessa merkityksessään syyttömyysolettama rajoittaa viranomaisten

¹³⁷ KKO: 2013:100.

¹³⁸ Niemi ja Rantaeskola, 2025; Linna, 2025, s. 23.

¹³⁹ Launiala, 2010, s. 4.

¹⁴⁰ Virolainen ja Vuorenpää, 2021.

ja muiden toimijoiden julkisia lausumia siten, ettei rikoksesta epäiltyä tai syytettyä esitetä syyllisenä ennen tuomioistuimen ratkaisua¹⁴¹. Tämä ulottuvuus on tutkielman kanalta erityisen merkityksellinen, sillä se liittyy suoraan rikosuutisointiin ja nimen julkaisemiseen mediassa.

EIT on oikeuskäytännössään korostanut, että syyttömyysolettamaa voidaan loukata myös muilla kuin tuomioistuimen ratkaisuilla. Jos viranomainen tai muu julkinen toimija antaa lausuman, joka heijastaa käsitystä henkilön syyllisyydestä ennen lopullista tuomiota, voi kyse olla EIS 6 artiklan vastaisesta menettelystä.¹⁴² Syyttömyysolettaman suoja ei siten rajoitu pelkästään muodollisiin rikosprosessuaalisiin toimenpiteisiin, vaan se ulottuu myös julkiseen viestintään.

Median näkökulmasta syyttömyysolettama ei estä rikosepäilyjen uutisointia¹⁴³. Sananvapaus turvaa oikeuden välittää tietoa myös vireillä olevista rikosasioista. Syyttömyysolettama asettaa kuitenkin rajat sille, miten rikosepäilyistä voidaan uutisoida. Uutisoinnin tulee olla esitystavaltaan neutraalia ja perustua paikkansapitävään tietoon rikosprosessin vaiheesta. Rikoksesta epäiltyä ei saa esittää syyllisenä, eikä uutisointi saa luoda yleisölle vaikutelmaa siitä, että syyllisyyskysymys olisi jo ratkaistu.¹⁴⁴

Syyttömyysolettaman merkitys korostuu erityisesti rikosprosessin alkuvaiheissa, jolloin epäillyn oikeudellinen asema on vielä avoin eikä syytteen nostamisesta ole tehty päätöstä¹⁴⁵. Esitutkintavaiheessa henkilön nimen julkaiseminen voi johtaa tosiasialliseen julkiseen leimautumiseen, vaikka rikosoikeudellista vastuuta ei myöhemmin syntyisikään¹⁴⁶. Tällaisella julkaisulla voi olla merkittäviä ja pitkäkestoisia vaikutuksia yksilön maineeseen, työuraan ja yksityiselämään. Syyttömyysolettamalle annetaan sitä suurempi painoarvo

¹⁴¹ Fredman ja muut, 2025, s. 64.

¹⁴² EIT tapaus *Allenet de Ribemont v. Ranska* (10.02.1995). Ratkaisussa EIT katsoi, että sisäministerin rikoksen tutkintaa koskevassa julkisessa lausumassa esitetty käsitys epäillyn syyllisyydestä ennen oikeudenkäyntiä oli syyttömyysolettaman vastainen.

¹⁴³ Melander, 2019, s. 967.

¹⁴⁴ Melander, 2019, s. 969.

¹⁴⁵ Korpisaari, 2022, s. 22.

¹⁴⁶ Melander, 2019, s. 970.

julkaisupäätöksessä, mitä varhaisemmassa prosessin vaiheessa ollaan ja mitä epävarmempi rikosepäily on. Oikeudenkäyntivaiheessa syyttömyysolettaman merkitys säilyy, mutta julkisuusperiaatteen painoarvo tyypillisesti kasvaa.¹⁴⁷

Tutkielman kannalta syyttömyysolettama jäsentyy ennen kaikkea median julkaisuharkintaa rajoittavana periaatteena. Se ei estä rikosuutisointia, mutta edellyttää, että uutisoinnissa tuodaan selkeästi esiin rikosepäilyn keskeneräisyys. Erityisesti ennen tuomioistuinten ratkaisua on vältettävä esitystapaa, joka voisi antaa yleisölle vaikutelman henkilön syyllisyydestä. Sen sijaan uutisoinnissa tulee korostaa sitä, että kyseessä on epäily ja että rikosprosessi on vielä kesken. Näin syyttömyysolettama konkretisoituu rikosuutisoinnissa ensisijaisesti kielellisinä ja esitystapaa koskevinä vaatimuksina.

3.4 Perusoikeuksien välinen punninta rikosuutisoinnissa

Edellä tarkastelluissa luvuissa 3.1–3.3 on tunnistettu useita tekijöitä, joilla on merkitystä rikosuutisointia koskevassa julkaisuharkinnassa. Näitä ovat muun muassa rikosasian yhteiskunnallinen merkitys, julkaisemisesta aiheutuva haitta, henkilön asema sekä rikosprosessin vaihe. Näiden tekijöiden merkitys ei ole itsenäinen, vaan ne saavat konkreettisen painoarvonsa vasta perusoikeuspunninnassa, jossa arvioidaan sananvapauden (EIS 10 artikla) ja yksityiselämän suojan (EIS 8 artikla) välistä suhdetta.

Sekä kansallisessa että kansainvälisessä oikeuskäytännössä rikosuutisointiin liittyvää punnintaa on jäsennetty useiden tekijöiden kautta. Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2005:136 arvioinnissa kiinnitettiin huomiota muun muassa rikoksen laatuun ja vakavuuteen, asian käsittelyvaiheeseen, henkilön asemaan sekä julkaisemisesta aiheutuviin vaikutuksiin¹⁴⁸. EIT on oikeuskäytännössään jäsentänyt vastaavia tekijöitä arviointikriteereiksi, joiden avulla sananvapauden ja yksityiselämän suojan välistä punnintaa

¹⁴⁷ Neuvonen, 2019, s. 303; Fredman, 2002, s. 397.

¹⁴⁸ KKO 2005:136; Tiilikka, 2007, s. 521.

voidaan tehdä systemaattisemmin. Tämä jäsenitys tulee esiin erityisesti ratkaisussa Axel Springer AG v. Saksa, jota voidaan pitää yhtenä tärkeimmistä ennakkotapauksista sananvapauden ja yksityiselämän suojan välisen punninnan kannalta.

Ratkaisussa Axel Springer AG v. Saksa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin arvioi julkisuuden henkilön rikosepäilyä koskevaa uutisointia. Tapauksessa saksalainen sanomalehti oli julkaissut tunnetun televisionäyttelijän pidätystä koskevan uutisen, jossa kerrottiin näyttelijän jääneen kiinni huumausaineen hallussapidosta Münchenin Oktoberfest-tapahtumassa. Uutisoinnissa julkaistiin myös näyttelijän nimi ja valokuva. Myöhemmin lehti uutisoi lisäksi rikosprosessin etenemisestä ja näyttelijälle annettusta tuomiosta.

Saksan kansalliset tuomioistuimet katsoivat uutisoinnin loukanneen näyttelijän yksityiselämän suojaa ja rajoittivat julkaisujen levittämistä. Asia saatettiin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen arvioitavaksi, jossa keskeiseksi kysymykseksi muodostui se, oliko sananvapauden puuttuminen välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa. EIT katsoi, ettei kansallisten tuomioistuinten suorittama punninta ollut saavuttanut oikeudenmukaista tasapainoa sananvapauden ja yksityiselämän suojan välillä, minkä vuoksi sananvapauden puuttumisen katsottiin loukanneen Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklaa.

Ratkaisussa tuomioistuin toi esiin useita arviointikriteereitä, kuten julkaistun tiedon yhteiskunnallisen merkityksen, henkilön aseman julkisuudessa, tiedon paikkansapitävyyden sekä tiedon hankintatavan. Näiden kriteerien avulla EIT jäsensi sitä, millä edellytyksillä rikosuutisointi voi oikeuttaa puuttumisen yksityiselämän suojaan.¹⁴⁹

Ratkaisussaan EIT korosti, että sananvapauden ja yksityiselämän suojan välinen ristiriita ei ole ratkaistavissa yksittäisen oikeuden ensisijaisuuden perusteella, vaan edellyttää tapauskohtaista kokonaisarviointia. Tuomioistuin ei luonut uusia oikeudellisia sääntöjä, vaan jäsensi aiemmassa oikeuskäytännössään kehittyneitä tekijöitä yhtenäiseksi kriteeristöksi.¹⁵⁰ Tämän systematisoinnin tarkoituksena oli tehdä kansallisten tuomioistuinten sananvapauden ja yksityiselämän suojan välinen punninta johdonmukaisemmaksi ja läpinäkyvämmäksi sekä varmistaa, että arvioinnissa otetaan huomioon kaikki olennaiset näkökohdat¹⁵¹.

¹⁴⁹ EIT tapaus Axel Springer AG v. Saksa (07.02.2012)

¹⁵⁰ EIT tapaus Axel Springer AG v. Saksa (07.02.2012); EIT tapaus Von Hannover v. Saksa no. 2 (07.02.2012). EIT ei luonut Axel Springer -ratkaisussa uusia kriteerejä, vaan jäsensi aiemmassa oikeuskäytännössään, erityisesti ratkaisussa Von Hannover v. Saksa (nro 2), kehittyneitä arviointiperusteita. Tässä ratkaisussa tuomioistuin tarkasteli kuninkaallisen perheen jäsenestä julkaistuja valokuvia ja korosti punninnassa erityisesti sitä, osallistuiko julkaisu yleiseltä kannalta merkittävään keskusteluun.

¹⁵¹ Neuvonen, 2014, s. 200.

Axel Springer -arviointikriteerit voidaan jäsentää seuraavasti:

1. Julkaistavan tiedon yhteiskunnallinen merkitys, eli se, missä määrin uutisointi osallistuu yleiseltä kannalta merkittävään keskusteluun.
2. Uutisoinnin kohteena olevan henkilön asema ja tunnettavuus sekä se, mikä on uutisoinnin aihe.
3. Henkilön oma toiminta aiemmin julkisuudessa.
4. Tiedon hankinta- ja esittämistapa sekä tiedon paikkansapitävyys.
5. Julkaisun sisältö, muoto ja olennaisuus.
6. Julkaisemisesta aiheutuvat seuraukset, erityisesti henkilön maineelle ja yksityiselämälle.¹⁵²

Nämä kriteerit muodostavat punnintakehyksen tutkielman ensimmäisen tutkimuskysymyksen tarkastelulle, sillä niiden avulla voidaan arvioida, millä edellytyksillä rikoksesta epäillyn tai syytetyn nimen julkaiseminen on hyväksyttävää. Kriteerit heijastavat oikeuskäytännössä vakiintuneita arviointitekijöitä ja soveltuvat lähtökohtaisesti kaikkiin rikosuutisoinnin kohteena oleviin henkilöihin, vaikka henkilön asema voi vaikuttaa niiden soveltamiseen. Seuraavaksi tarkastelen näitä kriteereitä yksityiskohtaisemmin.

3.4.1 Julkaistavan tiedon yhteiskunnallinen merkitys

Ensimmäinen arviointikriteeri tutkii, onko julkaistavalla tiedolla jotakin yhteiskunnallista merkitystä. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä sananvapauden suoja on vahvimmillaan tilanteissa, joissa julkaisu edistää yhteiskunnallista keskustelua eikä rajoitu pelkästään yleisön uteliaisuuden tyydyttämiseen.¹⁵³ Tämä lähtökohta korostaa tarvetta arvioida julkaistavan tiedon merkitystä rikosuutisoinnissa, mikä on yhteiskunnallisesti merkittävää ja mikä taas on ainoastaan kiinnostavaa. Vaikka rikosepäilyt

¹⁵² EIT tapaus Axel Springer AG v. Saksa (07.02.2012)

¹⁵³ EIT tapaus Axel Springer AG v. Saksa (07.02.2012)

herättävät lähtökohtaisesti huomiota, pelkkä kiinnostavuus ei vielä osoita tiedon yhteiskunnallista merkitystä EIT:n tarkoittamassa mielessä.¹⁵⁴ Tältä osin on erotettava toisistaan yleiseltä kannalta merkittävä tiedonintressi ja pelkkä yleisön uteliaisuus, sillä jälkimmäinen ei sellaisenaan muodosta hyväksyttävää perustetta puuttua yksityiselämän suojaan¹⁵⁵.

Rikosuutisoinnissa tiedon yhteiskunnallinen ulottuvuus konkretisoituu erityisesti silloin, kun uutisointi liittyy laajempiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, kuten viranomaistoiminnan valvontaan, rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuteen tai ylipäänsä sellaisiin rikoksiin, jotka koskettavat laajaa joukkoa ihmisiä. Tällöin uutisointi ei ainoastaan kuvaa yksittäistä rikosepäilyä, vaan toimii osana julkista keskustelua. Arvioinnissa painoarvoa lisää se, jos rikosepäily kytkeytyy henkilön julkiseen rooliin tai tehtäviin, jolloin tieto saa laajemman merkityksen kuin pelkkä yksityistä henkilöä koskeva tapahtumakuvaus.¹⁵⁶ Myös rikosepäilyn laatu ja vakavuus vaikuttavat siihen, kuinka painavana yleisön tiedonsaantioikeutta voidaan pitää. Erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa rikosepäily liittyy yhteiskunnan turvallisuuteen tai rikosten ennaltaehkäisyyn, tiedon yhteiskunnallinen merkitys voi korostua. Vakava rikollisuus voi lisätä tiedon julkistamisen hyväksyttävyyttä, mutta sekään ei automaattisesti oikeuta rikoksesta epäillyn henkilöllisyyden julkaisemiseen.¹⁵⁷

Nimen julkaisemisen kannalta ratkaisevaa on kuitenkin se, tuoko henkilön yksilöiminen tällaiseen keskusteluun sellaista lisäarvoa, jota ei ole saavutettavissa ilman tunnistettavuutta. Vaikka rikoksesta uutisointi voi sinänsä täyttää yhteiskunnallisen merkityksen vaatimuksen, tästä ei vielä seuraa, että myös epäillyn tai syytetyn henkilöllisyyden julkaiseminen olisi perusteltua.¹⁵⁸ Arviointi edellyttää tällöin erottelua kahden tason välillä:

¹⁵⁴ HE 19/2013 vp. s. 39.

¹⁵⁵ Tiilikka, 2007, s. 521.

¹⁵⁶ HE 19/2013 vp. s. 16.

¹⁵⁷ Tiilikka, 2007, s. 521.

¹⁵⁸ Juholin ja Kuutti, 2003, s. 162–163.

onko rikosasiasta uutisoiminen perusteltua, ja toisaalta sen, onko henkilön yksilöiminen tarpeen tämän tiedon välittämiseksi.

3.4.2 Henkilön asema, tunnettavuus sekä uutisoinnin aihe

Toinen arviointikriteeri liittyy henkilön tunnettavuuteen ja siihen, millaiseen aiheeseen uutisointi kohdistuu. Juholinin ja Kuutin mukaan henkilön asema vaikuttaa suoraan siihen, kuinka laajaa yksityiselämän suojaa hänelle voidaan antaa suhteessa sananvapauteen. Julkisessa asemassa toimivien henkilöiden, erityisesti julkista valtaa käyttävien, on katsottu joutuvan hyväksymään yksityiselämäänsä kohdistuvaa laajempaa tarkastelua kuin yksityishenkilöiden.¹⁵⁹

Pelkkä henkilön tunnettavuus ei kuitenkaan ratkaise arviointia, vaan merkitystä on myös sillä, mihin asiaan julkaistava tieto liittyy. Rikosuutisoinnin yhteydessä ratkaisevaa on, kytkeytyykö rikosepäily henkilön julkiseen rooliin vai sijoittuuko se hänen yksityiselämänsä piiriin. Jos rikosepäily liittyy suoraan henkilön julkiseen rooliin, esimerkiksi virkatehtäviin tai asemaan, jolla on vaikutusta muihin ihmisiin, tiedon julkinen käsittely saa vahvemman perustan.¹⁶⁰ Merkitystä voi olla myös sillä, missä yhteydessä rikos on tehty, sillä julkisessa tai muutoin yhteiskunnallisesti merkittävässä tilanteessa tapahtunut teko voi vahvistaa tiedon julkista kiinnostavuutta ja julkaisemisen hyväksyttävyyttä¹⁶¹. Sen sijaan tilanteissa, joissa rikosepäily koskee henkilön yksityiselämää ilman yhteyttä hänen julkiseen asemaansa, suojan tarve säilyy lähtökohtaisesti vahvana, vaikka henkilö olisi tunnettu.

Nimen julkaisemisen kannalta arvioinnissa painottuu se, missä määrin henkilön asema tekee hänen yksilöimisestään perusteltua suhteessa uutisoinnin aiheeseen. Henkilön julkinen asema voi lisätä hyväksyttävyyttä erityisesti silloin, kun hänen toimintansa liittyy

¹⁵⁹ Juholin ja Kuutti, 2003, s. 155.

¹⁶⁰ Pesonen, 2017, s. 214–215.

¹⁶¹ Tiilikka, 2007, s. 521.

yleiseen luottamukseen tai julkisen vallan käyttöön.¹⁶² Sen sijaan pelkkä henkilön tunnettavuus ei itsessään muodosta riittävää perustetta henkilöllisyyden paljastamiselle¹⁶³. Näin henkilön asemaa koskeva kriteeri ei kohdistu ainoastaan siihen, kuka henkilö on, vaan ennen kaikkea siihen, miksi hänen asemansa on merkityksellinen juuri käsiteltävän asian kannalta. Henkilön asemaa koskevan kriteerin tarkempi merkitys julkisuuden henkilöiden kohdalla edellyttää erillistä tarkastelua, johon palataan luvussa 4.

3.4.3 Henkilön aiempi toiminta julkisuudessa

Kolmas arviointikriteeri koskee henkilön aiempaa toimintaa julkisuudessa ja erityisesti sitä, missä määrin hän on itse tuonut yksityiselämänsä julkisen tarkastelun kohteeksi. EIT:n oikeuskäytännössä tällä seikalla on merkitystä yksityiselämän suojan laajuuden arvioinnissa, sillä julkisuuteen itse hakeutuminen voi tietyissä tilanteissa kaventaa suojaa.¹⁶⁴

Suojan kaventuminen ei kuitenkaan ole yleisluonteista, vaan sidoksissa siihen, mistä aihealueista henkilö on itse puhunut julkisesti. Aiempi julkisuus vaikuttaa arviointiin ennen kaikkea silloin, kun uusi julkaisu koskee samaa elämäneluetta.¹⁶⁵ Esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilö on itse käsitelty parisuhdettaan julkisuudessa, parisuhteeseen liittyvä uutisointi voi olla laajemmin hyväksyttävää. Tämä ei kuitenkaan supista yksityiselämän suojaa muihin henkilön yksityiselämän osa-alueisiin.

Oikeuskäytännössä on todettu, että rikoksesta epäillyn nimen julkaisemisen arviointi ei tyypillisesti perustu henkilön aiempaan julkisuuteen, vaan painopiste on rikosepäilyyn liittyvissä olosuhteissa ja sen vaikutuksissa¹⁶⁶. Henkilön aiempi toiminta julkisuudessa

¹⁶² Neuvonen, 2014, s. 192.

¹⁶³ EIT tapaus Axel Springer AG v. Saksa (07.02.2012)

¹⁶⁴ Neuvonen, 2014, s. 194; EIT tapaus Axel Springer AG v. Saksa (07.02.2012). EIT katsoo ratkaisussaan, että pelkkä se, että henkilö on aiemmin antanut haastattelun kyseiselle lehdelle, ei voi toimia perusteena asianosaisen yksityiselämän suojan kokonaisvaltaiseen eväämiseen.

¹⁶⁵ Juholin ja Kuutti, 2003, s. 166.

¹⁶⁶ KKO 2005:136

vaikuttaa arviointiin lähinnä silloin, kun rikosepäily liittyy samaan aihepiiriin, jota henkilö on itse aiemmin käsitellyt julkisuudessa. Usein rikosepäily muodostaa kuitenkin uutisoinnin pääasiallisen perustan itsenäisesti, eikä sen merkitys riipu siitä, mitä henkilö on aiemmin tuonut julkisuuteen.¹⁶⁷ Tällöin arvioinnissa korostuvat rikosepäilyn luonne ja siihen liittyvä tiedonintressi, eikä esimerkiksi se, onko rikokseen liittyvä toinen henkilö esiintynyt aiemmin julkisuudessa. Näissä tilanteissa aiemmalla julkisuudella ei ole suoraa yhteyttä käsiteltävään asiaan, eikä se siten merkittävästi ohjaa arvioinnin lopputulosta.

3.4.4 Tiedon hankintatapa sekä sen paikkansapitävyys

Seuraavassa arviointikriteerissä tutkitaan sitä, miten ja mistä uutisen tieto on hankittu ja missä määrin se on paikkansapitävää. EIT:n oikeuskäytännössä tällä on olennainen merkitys arvioitaessa sananvapauden suojaa, sillä luotettaviin lähteisiin perustuva ja tosiseikkoihin nojaava uutisointi saa vahvemman suojan kuin epävarmaan tai virheelliseen tietoon perustuva julkaisu¹⁶⁸.

Rikosuutisoinnin yhteydessä tiedon hankintatapa kytkeytyy usein viranomaislähteisiin ja asiakirjajulkisuuteen. Tieto voi perustua esimerkiksi esitutkintaviranomaisten tiedottamiseen, syyteharkintaa koskeviin asiakirjoihin tai oikeudenkäyntiaineistoon.¹⁶⁹ Vaikka viralliset lähteet lähtökohtaisesti lisäävät tiedon luotettavuutta, rikosprosessin eri vaiheisiin liittyy olennaista epävarmuutta. Erityisesti esitutkintavaiheessa käytettävissä oleva tieto voi olla keskeneräistä ja myöhemmin muuttuvaa, mikä vaikuttaa siihen, millaisena uutisoinnin paikkansapitävyyttä voidaan arvioida.

Arvioinnissa ei ole ratkaisevaa ainoastaan se, onko tieto peräisin viranomaislähteestä tai muusta varmasta lähteestä, vaan myös se, miten se esitetään. Rikosuutisoinnissa olennaista on, että uutisointi vastaa tosiasiallista tilannetta ja tuo esiin rikosprosessin vaiheen

¹⁶⁷ Tiilikka, 2007, s. 521.

¹⁶⁸ EIT tapaus Axel Springer AG v. Saksa (07.02.2012)

¹⁶⁹ Melander, 2019, s. 954.

sekä epäilyn luonteeseen. Näin tiedon paikkansapitävyys ei tarkoita pelkästään yksittäisten faktojen oikeellisuutta, vaan myös sitä, että uutisoinnin kokonaisuus ei johda harhaan tai anna virheellistä kuvaa henkilön oikeudellisesta asemasta.¹⁷⁰ Merkitystä on myös sillä, esitetäänkö tieto journalistisesti asianmukaisella tavalla vai sisältääkö uutisointi tarpeettomia yksityiskohtia tai sävyjä, jotka voivat lisätä yksityiselämään kohdistuvaa haittaa ilman, että ne ovat tiedonvälityksen kannalta perusteltuja¹⁷¹.

Tiedon hankintatapa ja paikkansapitävyys korostuvat tilanteissa, joissa julkaisu perustuu vielä vahvistamattomiin tietoihin tai yksittäisiin lähteisiin. Tällöin toimituksellinen vastuu kohdistuu tiedon luotettavuuden arviointiin sekä siihen, millä tavoin tieto esitetään yleisölle. Näin tarkasteltuna kriteeri ei rajoitu pelkästään tiedon alkuperään, vaan ulottuu myös siihen, miten tieto muuntuu uutiseksi.

3.4.5 Julkaisun sisältö

Viides arviointikriteeri koskee julkaisun sisältöä eli sitä, mitä tietoja uutisoinnissa tuodaan esiin ja missä laajuudessa. Arvioinnissa ei ole merkitystä pelkästään sillä, mistä uutisoidaan, vaan myös sillä, kuinka laajasti ja yksityiskohtaisesti asiaa käsitellään.¹⁷² Kysymys on siitä, rajoittuuko julkaisu olennaisiin seikkoihin vai sisältääkö se myös tietoja, jotka eivät ole tarpeen asian ymmärtämiseksi.

Rikosuutisoinnissa tämä tarkoittaa erityisesti sen arviointia, missä määrin rikosepäilyyn liittyvät tiedot ovat välttämättömiä yleisön informoimiseksi. Uutisointi voi sisältää yksityiskohtia, jotka lisäävät kiinnostavuutta, mutta eivät tuo lisäarvoa itse rikosasian kannalta.¹⁷³ Tällaisia voivat olla esimerkiksi epäilyn henkilökohtaisiin olosuhteisiin, ihmissuhteisiin tai muihin yksityiselämän osa-alueisiin liittyvät tiedot, joilla ei ole yhteyttä

¹⁷⁰ Melander, 2019, s. 969.

¹⁷¹ Tiilikka, 2007, s. 522.

¹⁷² EIT tapaus Axel Springer AG v. Saksa (07.02.2012)

¹⁷³ Kuutti, 2024, s. 152.

rikosepäilyyn. Tällöin uutisointi siirtyy helposti pois rikosasian käsittelystä kohti yksityiselämän tarpeetonta paljastamista. Merkitystä voi olla myös sillä, sisältääkö julkaisu muita elementtejä, kuten kuvia tai yksityiskohtaisia kuvauksia, jotka lisäävät henkilön tunnistettavuutta tai yksityiselämään kohdistuvaa haittaa ilman, että ne ovat välttämättömiä asian ymmärtämiseksi.¹⁷⁴

Sisällön arvioinnissa keskeiseksi tarkastelukohteeksi muodostuu olennaisuuden vaatimus: julkaistavan tiedon tulee liittyä käsiteltävään asiaan tavalla, joka perustelee sen esittämisen yleisölle. Rikosuutisoinnissa tämä merkitsee sitä, että uutisoinnin painopisteen tulisi pysyä rikosepäilyssä ja sen kannalta merkityksellisissä seikoissa. Mitä laajemmin uutisointi ulottuu rikosepäilyn ulkopuolelle, esimerkiksi epäillyn yksityiselämään, sitä vaikeammin julkaisua voidaan perustella hyväksyttävänä.

3.4.6 Julkaisemisesta aiheutuneet seuraukset

Kuudes arviointikriteeri tarkastelee julkaisusta aiheutuvia seurauksia, erityisesti uutisoinnin kohteena olevan henkilön kannalta. EIT:n oikeuskäytännössä arvioinnissa otetaan huomioon, millaisia konkreettisia ja ennakoitavissa olevia vaikutuksia julkaisulla voi olla henkilön asemaan.¹⁷⁵ Rikosuutisoinnin yhteydessä tämä liittyy erityisesti siihen, millaisia seurauksia henkilön yksilöimisellä voi olla hänen maineelleen. Arviointi ei rajoitu pelkästään välittömiin vaikutuksiin, vaan arvioinnissa otetaan huomioon myös se, kuinka pitkäkestoisiksi nämä seuraukset voivat muodostua.¹⁷⁶

Rikosuutisoinnissa julkaisun seuraukset korostuvat erityisesti silloin, kun uutisoinnin kohteena oleva henkilö on tunnistettavissa. Rikosepäilyä koskeva uutisointi voi aiheuttaa mainehaittaa, joka säilyy riippumatta rikosprosessin lopputuloksesta.¹⁷⁷ Vaikutukset

¹⁷⁴ Tiilikka, 2007, s. 521–522.

¹⁷⁵ EIT tapaus Axel Springer AG v. Saksa (07.02.2012)

¹⁷⁶ KKO 2005:136; Tiilikka, 2007, s. 521.

¹⁷⁷ Tiilikka, 2008, s. 185.

voivat olla pitkäkestoisia ja ulottua henkilön työelämään, sosiaalisiin suhteisiin sekä yleiseen asemaan yhteiskunnassa¹⁷⁸. Digitaalinen ympäristö voimistaa tätä vaikutusta, sillä julkaistu tieto säilyy helposti saatavilla ja leviää laajasti. Julkaisun seuraukset eivät kuitenkaan rajoitu pelkästään uutisoinnin kohteena olevaan henkilöön, vaan voivat kohdistua myös hänen lähipiiriinsä, kuten perheenjäseniin tai muihin sivullisiin, joiden suoja on otettava arvioinnissa huomioon¹⁷⁹.

Seurausten arvioinnissa merkitystä on lisäksi sillä, missä vaiheessa rikosprosessia uutisointi tapahtuu. Mitä varhaisemmassa vaiheessa epäilyn henkilöllisyys tuodaan julkisuu-teen, sitä epävarmempaan tietoon se perustuu ja sitä suurempi riski liittyy siihen, että uutisointi johtaa perusteettomaan haittaan.¹⁸⁰ Tällöin julkaisun vaikutukset voivat muodostua suhteettomiksi suhteessa siihen tietoon, joka julkaisuhetkellä on käytettävissä.

Edellä tarkastellut kriteerit osoittavat, että rikoksesta epäillyn nimen julkaisemisen hyväksyttävyyden ei perustu yksittäiseen ratkaisevaan tekijään, vaan useiden seikkojen yhteisvaikutukseen. Ratkaisevaa on se, muodostavatko sananvapauden käyttämistä puoltavat tekijät kokonaisuutena riittävän painavan perusteen puuttua yksilön yksityiselämän suojaan nimen julkaisemisen kautta.

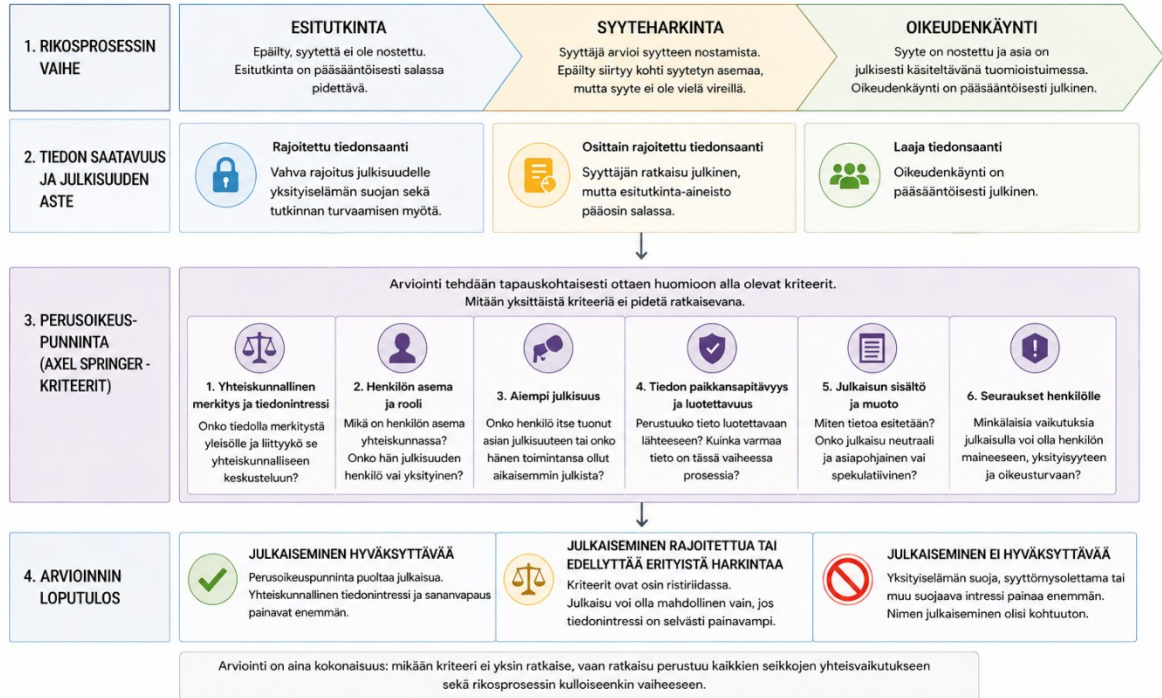
Tätä kokonaisarviointia voidaan havainnollistaa alla olevalla kuviolla, jossa rikosprosessin eri vaiheet, julkisuuden aste sekä perusoikeuspunninnassa huomioon otettavat kriteerit jäsentyvät yhdeksi arviointikehikoksi. Kuvio korostaa sitä, että nimen julkaisemisen hyväksyttävyyden määräytyy sekä rikosprosessin vaiheen että tapauskohtaisen punninnan perusteella, eikä mikään yksittäinen tekijä ratkaise arviointia.

¹⁷⁸ Tiilikka, 2007, s. 521.

¹⁷⁹ KKO 2005:136; Kuutti, 2024, s. 161.

¹⁸⁰ Kuutti, 2024, s. 159–160.

Rikoksesta epäillyn tai syytetyn nimen julkaisemisen arviointikehikko rikosprosessin eri vaiheissa

Kuvio 1. Rikosprosessin eri vaiheiden, julkisuuden asteen ja perusoikeuspunninnan kriteerien välinen suhde rikoksesta epäillyn tai syytetyn nimen julkaisemisen arvioinnissa. Kuvio jäsentää arviointia vaiheittain etenevänä kokonaisuutena (OpenAI, 2026).

4 Julkisuuden henkilön erityisasema rikosuutisoinnissa

4.1 Julkisuuden henkilö

Julkisuuden henkilö -käsitettä ei ole määritelty oikeudellisesti täsmällisesti, vaan sitä pidetään laajana ja monitasoisena käsitteenä. Yleisesti julkisuuden henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, joka on tavanomaista enemmän tekemisissä julkisuuden kanssa tai joka hyödyntää julkisuutta työtoiminnassaan.¹⁸¹ Julkisuus voi perustua esimerkiksi kulttuuriseen tai urheilulliseen toimintaan, mutta myös yksittäiseen tapahtumaan tai henkilön omaan sisällöntuotantoon¹⁸².

Julkisuuden henkilöitä ei kuitenkaan voida tarkastella yhtenäisenä ryhmänä, sillä heidän suhteensa julkisuuteen vaihtelee merkittävästi. Oikeuskirjallisuudessa onkin esitetty jaottelu, jonka mukaan julkisuuden henkilöt voidaan jakaa henkilöihin;

1. jotka esiintyvät julkisuudessa pääasiassa ammatillisen tai asiantuntijaroolinsa kautta,
2. jotka tuovat julkisuuteen sekä ammatillista toimintaansa, että yksityiselämäänsä ja
3. joiden julkisuus perustuu ensisijaisesti heidän yksityiselämäänsä.¹⁸³

Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat esimerkiksi taiteilijat, poliitikot, julkisen vallan käyttäjät ja muut asiantuntijat, joiden julkisuus perustuu heidän ammatilliseen toimintaansa ja saavutuksiinsa. Toisessa ryhmässä julkisuus ulottuu ammatillisen toiminnan lisäksi myös yksityiselämään, mikä on tyypillistä erityisesti viihdealalla, jossa henkilökohtaiset elämänvaiheet voivat muodostua osaksi julkista kuvaa. Kolmanteen ryhmään kuuluvat puolestaan henkilöt, joiden julkisuus rakentuu pääasiassa yksityiselämän ympärille esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilön tunnettuus liittyy hänen ihmissuhteisiinsa tai yksittäiseen

¹⁸¹ Tiilikka, 2008, s. 166.

¹⁸² HE 19/2013 vp, s. 38; Tiilikka, 2007, s. 494.

¹⁸³ Juholin ja Kuutti, 2003, s. 99; Tiilikka, 2007, s. 495.

julkisuutta saaneeseen tapahtumaan.¹⁸⁴ Tällainen jaottelu havainnollistaa, että julkisuuden henkilön asema ei määräydy pelkästään tunnettavuuden perusteella, vaan myös sen mukaan, millä tavoin ja missä määrin henkilö itse osallistuu julkisuuden rakentumiseen.

Julkisuuden henkilön asemaan vaikuttaa merkittävästi myös henkilön oma aktiivinen toiminta julkisuudessa. Osa julkisuuden henkilöistä hyödyntää julkisuutta tietoisesti esimerkiksi ammatillisessa toiminnassaan, jolloin julkisuus toimii välineenä näkyvyyden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.¹⁸⁵ Toisaalta julkisuus voi syntyä myös ilman henkilön aktiivista pyrkimystä, esimerkiksi yksittäisen tapahtuman seurauksena tai henkilön suhteesta julkisuudessa olevaan henkilöön¹⁸⁶.

Nykyisessä mediaympäristössä julkisuuden rakentuminen on monipuolisempaa kuin ennen. Sosiaalinen media on madaltanut kynnystä tulla tunnetuksi ja mahdollistanut sen, että yksilöt voivat itse tuottaa ja hallita julkisuuskuvansa.¹⁸⁷ Tämän seurauksena julkisuudessa esiintyy yhä enemmän henkilöitä, joiden asema ei perustu perinteisiin saavutuksiin tai institutionaalisiin rooleihin, vaan omaehtoiseen näkyvyyden rakentamiseen. Julkisuudesta onkin joillekin muodostunut osa ammattia tai jopa keskeinen ansaintalogiikka.

Julkisuuden rakentumisen erilaiset lähtökohdat vaikuttavat siihen, miten henkilön asemaa on arvioitava. Henkilöt, jotka tietoisesti tuovat itseään ja elämäänsä julkisuuteen, asettuvat eri asemaan kuin henkilöt, joiden julkisuus perustuu yksittäiseen tapahtumaan tai ulkopuoliseen kiinnostukseen.¹⁸⁸ Tämä korostaa sitä, että julkisuuden henkilö -käsite ei ole tarkkarajainen, vaan sen sisältö määräytyy tapauskohtaisesti sen perusteella, millä tavoin ja missä laajuudessa henkilö on itse osallistunut julkisuuden rakentamiseen.

¹⁸⁴ Juholin ja Kuutti, 2003, s. 99–100; LaVM 6/2000, s. 5.

¹⁸⁵ Tiilikka, 2007, s. 107.

¹⁸⁶ Tiilikka, 2007, s. 494.

¹⁸⁷ Juholin ja Kuutti, 2003, s. 15.

¹⁸⁸ Tiilikka, 2008, s. 166.

Edellä esitetty osoittaa, että julkisuuden henkilö -käsite on laaja ja monimuotoinen. Tässä tutkielmassa tarkastelu rajautuu henkilöihin, joiden julkisuus perustuu ensisijaisesti heidän näkyvyyteensä mediassa tai muussa julkisessa toiminnassa eikä esimerkiksi poliittiseen vallankäyttöön. Tämän rajauksen tarkoituksena on kohdentaa tarkastelu tilanteisiin, joissa julkisuus ei perustu institutionaaliseen asemaan, vaan henkilön omaan toimintaan tai mediassa rakentuneeseen tunnettavuuteen.

Näin määriteltynä julkisuuden henkilöllä tarkoitetaan tässä tutkielmassa henkilöä, joka on saavuttanut julkista näkyvyyttä esimerkiksi kulttuurin, viihteen, urheilun tai muun vastaavan toiminnan kautta tai jonka julkisuus on syntynyt mediassa tapahtuneen huomion seurauksena.

4.2 Julkisuuden henkilön yksityisyyden suoja

Kuten aiemmin tutkielmassa on todettu, yksityiselämän suoja kuuluu lähtökohtaisesti kaikille henkilöille heidän asemastaan riippumatta (PL 10 §). Julkisuuden henkilön asema ei siten poista oikeutta yksityiselämän suojaan, mutta se voi vaikuttaa suojan laajuuteen tietyiltä osin. Yksityiselämän suojan laajuus vaihtelee sen mukaan, millä tavoin ja missä määrin henkilö on itse osallistunut julkisuuteen sekä mihin elämänalueisiin hänen julkisuutensa kohdistuu.¹⁸⁹ Esimerkiksi henkilö, jonka julkisuus perustuu ensisijaisesti ammatilliseen toimintaan, ei ole samassa asemassa kuin henkilö, joka on itse tuonut yksityiselämänsä laajasti julkisen tarkastelun kohteeksi.

Yksityiselämän suojan laajuutta on jäsennetty henkilön julkisuusaseman perusteella. Lähtökohtaisesti yksityishenkilöt nauttivat laajinta yksityiselämän suojaa, kun taas poliittista tai muuta merkittävää julkista valtaa käyttävien henkilöiden yksityiselämän suoja on kapeampi.¹⁹⁰ Tässä tutkielmassa tarkasteltavat ja edellisessä luvussa määritellyt

¹⁸⁹ Neuvonen, 2014, s. 194.

¹⁹⁰ HE 19/2013 vp s. 38.

julkisuuden henkilöt sijoittuvat näiden kahden ryhmän väliin, mikä kuvastaa heidän asemaansa suhteessa yksityiselämän suojaan. Vastaavaa asteittaista eroa on havainnollistettu myös Julkisen sanan neuvoston lausumassa, jossa yksityishenkilöiden suoja on lähtökohtaisesti vahvin, julkisuuden henkilöiden suoja keskitasoa ja merkittävää julkista valtaa käyttävien henkilöiden suoja kapein¹⁹¹. JSN:n lausuma yksityiselämän suojasta ei ole oikeudellisesti velvoittava oikeuslähde, mutta se havainnollistaa journalistista käytäntöä konkreettisesti.

Vastaava ajattelutapa ilmenee myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä. Tuomioistuin on vakiintuneesti katsonut, että julkisuuden henkilöiden on tiettyissä tilanteissa siedettävä laajempaa julkisuutta kuin yksityishenkilöiden, erityisesti silloin kun julkaistu tieto liittyy yleiseltä kannalta merkittävään keskusteluun. Samalla EIT on korostanut, ettei julkisuuden henkilön yksityiselämän suoja ole lähtökohtaisesti heikko, vaan kyse on asteittaisesta erosta suhteessa muihin henkilöryhmiin. Erityisesti yksityiselämän ydinaluetta koskevat tiedot säilyvät pääsääntöisesti suojattuina myös julkisuuden henkilöiden kohdalla.¹⁹²

Edellä luvussa 3.4 esitetyt punnintakriteerit soveltuvat lähtökohtaisesti kaikkiin uutisoinnin kohteena oleviin henkilöihin. Julkisuuden henkilön asema ei kuitenkaan ole vain yksi arviointitekijä muiden joukossa, vaan se vaikuttaa myös siihen, miten muita punnintakriteerejä tulkitaan ja painotetaan. Tämän vuoksi julkisuuden henkilön yksityiselämän suoja on tarkoituksenmukaista tarkastella suhteessa niihin punnintakriteereihin, jotka ovat keskeisiä yksityiselämää koskevien tietojen julkaisemisen hyväksyttävyyden arvioinnissa.

Julkisuuden henkilön asema vaikuttaa ensinnäkin julkaistavan tiedon yhteiskunnallisen merkityksen arviointiin. Mitä läheisemmin tieto liittyy henkilön julkiseen rooliin, toimintaan tai yhteiskunnallisesti merkittävään kysymykseen, sitä todennäköisemmin sillä

¹⁹¹ JSN, 1980.

¹⁹² Ks. esim. EIT tapaus Von Hannover v. Saksa (nro 2) (07.02.2012); EIT tapaus Axel Springer AG v. Saksa (07.02.2012)

katsotaan olevan yleiseltä kannalta merkitystä.¹⁹³ Tällöin sananvapauden painoarvo voi kasvaa suhteessa yksityiselämän suojaan. Pelkkä henkilön tunnettavuus ei kuitenkaan riitä osoittamaan tiedon yhteiskunnallista merkitystä, vaan ratkaisevaa on tiedon sisältö ja sen yhteys julkiseen keskusteluun. Näin ollen julkisuuden henkilön yksityiselämän suoja voi kaventua erityisesti silloin, kun julkaistava tieto osallistuu yhteiskunnallisesti merkittävään keskusteluun, mutta säilyä vahvana tilanteissa, joissa tiedon merkitys jää pelkästään yleisön kiinnostuksen tasolle.¹⁹⁴

Toiseksi merkitystä on sillä, millä tavoin ja missä laajuudessa henkilö on itse osallistunut julkisuuden rakentamiseen. Julkisuuden henkilön aiempi julkisuuskäyttäytyminen voi vaikuttaa siihen, missä määrin hänen yksityiselämänsä koskevien tietojen julkaiseminen on hyväksyttävää. Henkilö, joka on itse tuonut yksityiselämänsä laajasti julkiseen tarkasteluun, voi joutua hyväksymään laajempaa julkisuutta myös näiltä osin.¹⁹⁵ Sen sijaan tilanteissa, joissa henkilön julkisuus on rajoittunut hänen ammatilliseen toimintaansa, yksityiselämän suoja säilyy lähtökohtaisesti vahvempana. Arvioinnissa keskeistä ei siten ole pelkkä julkisuuden aste, vaan se, mihin elämänalueisiin henkilön oma julkisuustoiminta on kohdistunut¹⁹⁶.

Julkaistavan tiedon sisältö ja sen kohdistuminen eri elämänalueisiin muodostavat kolmannen merkityksellisen arviointitekijän julkisuuden henkilöiden yksityiselämän suojassa. Julkisuuden henkilön asema voi laajentaa sallittua julkista tarkastelua siltä osin kuin kyse on hänen julkiseen rooliinsa tai muuhun julkiseen toimintaansa liittyvistä seikoista. Sen sijaan yksityiselämän ydinaluetta koskevat tiedot, kuten intiimit ihmissuhteet tai muut henkilökohtaiset elämänpiirteet, säilyvät lähtökohtaisesti suojattuina myös julkisuuden henkilöiden kohdalla.¹⁹⁷

¹⁹³ Tiilikka, 2007, s. 498.

¹⁹⁴ EIT tapaus Von Hannover v. Saksa nro. 2 (07.02.2012). Ratkaisussa Von Hannover v. Saksa (nro. 2) julkaistun aineiston katsottiin liittyvän yleiseltä kannalta merkittävään keskusteluun valtionpäämiehen terveydentilasta.

¹⁹⁵ Tiilikka, 2007, s. 496.

¹⁹⁶ Juholin ja Kuutti, 2003, s. 156.

¹⁹⁷ Neuvonen, 2014, s. 205.

Neljänneksi julkisuuden henkilön asema vaikuttaa arvioon julkaisemisesta aiheutuvista seurauksista. Vaikka julkisuuden henkilön voidaan katsoa olevan tottuneempi julkisuuteen, hänen tunnettavuutensa voi samalla lisätä julkaisun vaikutuksia merkittävästi. Julkisuuden henkilöä koskeva tieto voi levitä laajasti ja vaikuttaa voimakkaasti hänen maineeseensa sekä ammatilliseen asemaansa.¹⁹⁸ Tämän vuoksi haitta-arvioinnilla on keskeinen merkitys myös julkisuuden henkilöiden kohdalla.

Näin tarkasteltuna julkisuuden henkilön asema ei muodosta itsenäistä perustetta yksityiselämää koskevien tietojen julkaisemiselle, vaan vaikuttaa siihen, miten perusoikeuspunninnassa huomioon otettavat kriteerit painottuvat yksittäisessä tapauksessa. Arviointi yksityiselämän suojan ja sananvapauden välillä säilyy kokonaisuutena tapauskohtaisena, ja ratkaisevaa on edelleen se, muodostavatko julkaisemista puoltavat tekijät riittävän painavan perusteen puuttua yksityiselämän suojaan. Seuraavaksi tarkastelen, miten edellä kuvattu punninta konkretisoituu Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä.

Tapauksessa Von Hannover v. Saksa oli kyse Monacon prinsessa Caroline von Hannoverista, jonka yksityiselämää koskevia valokuvia julkaistiin saksalaisessa viihdelehdissä ilman hänen suostumustaan. Kuvat esittivät häntä erilaisissa arkisissa tilanteissa, kuten vapaa-ajalla, lomalla ja päivittäisissä askareissa. Julkaisut eivät liittyneet hänen virallisiin tehtäviinsä tai julkiseen toimintaansa, vaan kuvasivat hänen yksityiselämäänsä. Saksan kansalliset tuomioistuimet kielsivät osan kuvien julkaisemisesta, mutta sallivat osan vedoten siihen, että Caroline von Hannover oli julkisuuden henkilö, jonka elämä herätti yleistä kiinnostusta. Arvioinnissa painotettiin sananvapautta sekä yleisön kiinnostusta julkisuuden henkilöä kohtaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin päätyi kuitenkin toiseen lopputulokseen. Se katsoi, että Saksan valtio oli rikkonut Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaa, joka turvaa oikeuden yksityiselämään. Tuomioistuin korosti, että vaikka henkilö on julkisuuden henkilö, hänellä on oikeus yksityiselämän suojaan myös julkisissa tiloissa silloin, kun kyse ei ole hänen julkisiin tehtäviinsä liittyvästä toiminnasta. EIT teki ratkaisussaan keskeisen erottelun yleisen tiedonintressin ja pelkän yleisön uteliaisuuden välillä. Koska julkaistut kuvat eivät edistäneet mitään yleiseltä kannalta merkittävää keskustelua, vaan palvelivat lähinnä viihteellistä kiinnostusta, sananvapaus ei saanut etusijaa. Ratkaisussa vahvistettiin periaate, jonka mukaan

¹⁹⁸ Juholin ja Kuutti, 2003, s. 156.

julkisuuden henkilön yksityiselämän suoja ulottuu myös arkisiin tilanteisiin, eikä pelkkä ihmisten kiinnostus henkilöä kohtaan oikeuta kaventamaan yksityiselämän suojaa.¹⁹⁹

Tämä ratkaisu osoittaa, että pelkkä julkisuuden henkilön asema ei oikeuta puuttumaan hänen yksityiselämäänsä. Vertailun vuoksi on kuitenkin tarpeen tarkastella myös tilannetta, jossa julkaistavalla tiedolla katsotaan olevan yhteys yleiseltä kannalta merkittävään keskusteluun.

Ratkaisussa Von Hannover v. Saksa (nro. 2) oli kyse myös Monacon prinsessasta, mutta tällä kertaa julkaistut valokuvat liittyivät osittain hänen isänsä, Monacon ruhtinaan, terveydentilaan ja siihen liittyvään julkiseen keskusteluun. Valokuvat esittivät prinsessaa muun muassa lomalla, mutta ne julkaistiin artikkelien yhteydessä, joissa käsiteltiin ruhtinaan sairautta ja hallitsijasuvun tilannetta. Saksan tuomioistuimet päätyivät tällä kertaa sallimaan osan julkaisuista. Ne katsoivat, että kuvat liittyivät yleiseltä kannalta merkittävään keskusteluun, koska ne kytkeytyivät valtionpäämiehen terveydentilaan ja sen vaikutuksiin julkisessa roolissa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin hyväksyi tämän ratkaisun eikä katsonut Saksan loukanneen ruhtinasperheen oikeuksia. Tuomioistuin painotti, että keskeistä arvioinnissa oli se, että julkaistu aineisto osallistui yleiseltä kannalta merkittävään keskusteluun.²⁰⁰

Näiden ratkaisujen välinen ero havainnollistaa selkeästi, ettei julkisuuden henkilön yksityiselämän suoja koskeva arviointi perustu pelkästään henkilön asemaan tai tunnettuuteen. Ratkaisevaa on, edistääkö julkaistu tieto yleiseltä kannalta merkittävää keskustelua vai jääkö sen merkitys pelkästään yleisön kiinnostuksen tai uteliaisuuden tasolle.

Tämä erottelu on keskeinen myös arvioitaessa julkisuuden henkilöitä koskevan uutisoinnin hyväksyttävyyttä yleisemmin. Vaikka julkisuuden henkilön asema voi laajentaa sallittua julkista tarkastelua, se ei oikeuta puuttumaan hänen yksityiselämänsä ydinaluetta koskeviin seikkoihin ilman selkeää yhteyttä yleiseen tiedonintressiin. Arviointi perustuu siten kokonaispunnintaan, jossa keskeistä on julkaistavan tiedon sisältö, sen merkitys julkiselle keskustelulle sekä julkaisemisesta aiheutuvat vaikutukset.

¹⁹⁹ Tiilikka, 2007, s. 227; EIT tapaus Von Hannover v. Saksa (24.09.2004).

²⁰⁰ Neuvonen, 2014, s. 200; EIT tapaus Von Hannover v. Saksa nro.2 (07.02.2012)

Seuraavassa aluvussa tarkastelua täsmennetään rikosprosessin kontekstiin. Tällöin edellä kuvattu punninta saa erityisiä piirteitä, sillä rikosprosessin eri vaiheet, syyttömyysolettama sekä viranomaisen tiedottaminen vaikuttavat siihen, miten nimen julkaisemisen edellytyksiä arvioidaan rikosprosessin kontekstissa. Lisäksi julkisuuden henkilön asema voi muuttaa punninnan lähtökohtia näissä tilanteissa, mikä tekee arvioinnista entistä moniulotteisemman.

4.3 Julkisuuden henkilön aseman merkitys nimen julkaisemisen arvioinnissa rikosprosessin eri vaiheissa

Edellä on tarkasteltu rikosprosessin julkisuutta sekä niitä perusoikeuspunninnan kriteerejä, joiden perusteella rikoksesta epäillyn tai syytetyn nimen julkaisemisen hyväksyttävyyttä arvioidaan. Lisäksi on analysoitu, miten julkisuuden henkilön asema vaikuttaa näiden kriteerien tulkintaan erityisesti yksityiselämän suojan näkökulmasta. Tässä aluvussa tarkastelu siirtyy näiden lähtökohtien soveltamiseen rikosprosessin eri vaiheissa.

Tavoitteena on arvioida, miten julkisuuden henkilön asema vaikuttaa nimen julkaisemisen arviointiin suhteessa yksityishenkilöön rikosprosessin eri vaiheissa. Kysymys ei ole siitä, että julkisuuden henkilön nimi julkaistaisiin joissakin vaiheissa varmasti ja joissakin ei. Ratkaisevaa on pikemminkin se, miten perusoikeuspunninnan kriteerit painottuvat henkilön aseman ja rikosprosessin vaiheen mukaan. Tämän vuoksi julkisuuden henkilön ja yksityishenkilön välinen ero ei ilmene jyrkkinä rajoina, vaan siinä, millä tavoin punninta kussakin tilanteessa muodostuu.

Esitutkintavaiheessa rikosprosessin julkisuus on rajoitettua, ja tiedonsaanti perustuu pääosin viranomaisen harkintaan sekä tiedottamiseen²⁰¹. Tässä vaiheessa korostuvat erityisesti syyttömyysolettama ja yksityiselämän suoja, sillä rikosoikeudellista vastuuta ei

²⁰¹ Fredman ja muut, 2025, s. 575.

ole vielä arvioitu eikä syytettä ole nostettu. Näin ollen pääsääntönä on, että rikoksesta epäillyn henkilöllisyyttä ei julkaista, ellei siihen ole poikkeuksellisen painavia perusteita.²⁰²

Yksityishenkilön kohdalla tämä merkitsee käytännössä erittäin korkeaa kynnystä nimen julkaisemiselle. Koska esitutkinta-aineisto ei ole julkista ja epäily voi osoittautua perusteettomaksi, nimen julkaiseminen voi aiheuttaa merkittävää ja peruuttamatonta haittaa ilman, että tiedolla on vastaavaa yhteiskunnallista merkitystä.²⁰³ Arviointiin voi vaikuttaa myös se, millaista yhteiskunnallista keskustelua asiasta kulloinkin käydään. Tällöin yksityiselämän suoja ja syyttömyysolettama painavat punninnassa selvästi sananvapautta enemmän²⁰⁴.

Julkisuuden henkilön asema voi kuitenkin vaikuttaa tähän arvioon tietyiltä osin. Ensinnäkin henkilön asema voi lisätä julkaistavan tiedon yhteiskunnallista merkitystä erityisesti silloin, kun rikosepäily liittyy hänen julkiseen rooliinsa tai toimintaansa. Tällaisissa tilanteissa yleisöllä voi olla perusteltu intressi saada tietoa asiasta jo esitutkintavaiheessa.²⁰⁵ Tutkielmassa käsiteltävät julkisuuden henkilöt eivät kuitenkaan ole julkisen vallan käyttäjiä tai poliitikkoja, joten yhteiskunnallisen merkityksen muodostuminen tarpeeksi vahvaksi perusteeksi on mielestäni epätodennäköistä. Julkisuuden henkilön aiempi toiminta julkisuudessa voi vaikuttaa siihen, missä määrin hänen voidaan katsoa joutuvan sietämään julkisuutta myös rikosepäilyjen osalta²⁰⁶.

Näistä tekijöistä huolimatta julkisuuden henkilön asema ei kuitenkaan poista esitutkintavaiheeseen liittyviä suojaperiaatteita. Syyttömyysolettaman merkitys on tässä vaiheessa erityisen korostunut, eikä pelkkä julkisuudessa olo tai yleisön kiinnostus oikeuta nimen julkaisemista²⁰⁷. Lisäksi voidaan olettaa, että julkaisemisesta aiheutuvat

²⁰² Fredman ja muut, 2025, s. 85; Melander, 2019, s. 967.

²⁰³ Neuvonen, 2014, s. 194–195.

²⁰⁴ Fredman ja muut, 2025, s. 578; Launiala, 2010, s. 11.

²⁰⁵ HE 19/2013 vp. s. 16.

²⁰⁶ Tiilikka, 2007, s. 521.

²⁰⁷ Launiala, 2010, s. 12.

seuraukset ovat julkisuuden henkilön kohdalla huomattavasti merkittävämmät kuin yksityishenkilöllä. Nimen julkaisulla voikin olla julkisuuden henkilön maineelle kauaskantoiset seuraukset riippumatta oikeudenkäynnin lopputuloksesta²⁰⁸.

Tätä lähtökohtaa havainnollistaa johdannossa esitelty rikosuutisointi jääkiekkoilijasta, joka otettiin kiinni syytä epäillä -perusteella. Uutisessa kerrottiin rikosepäilystä ja henkilön taustasta ammattiurheilijana, mutta hänen nimeään ei silti julkaistu. Tässä tapauksessa rikosepäily koski vainoamista sekä lähestymiskiellon rikkomista.²⁰⁹ Ratkaisu kuvastaa esitutkintavaiheelle ominaista varovaisuutta: vaikka kyseessä oli julkisuudessa tunnettu henkilö, pelkkä rikosepäily ei muodostanut riittävää perustetta henkilön yksilöimiselle.

Tämän vuoksi voidaan todeta, että vaikka julkisuuden henkilön asema voi tietyissä tilanteissa vahvistaa sananvapauden painoarvoa esitutkintavaiheessa, käytännön lopputulos on usein sama kuin yksityishenkilön kohdalla eli nimen julkaiseminen ei ole hyväksyttävää ilman erityisen painavaa yhteiskunnallista perustetta.

Syyteharkinnassa rikosepäily konkretisoituu syyttäjän arvioinnin kautta. Vaikka esitutkinta-aineisto ei edelleenkään ole samalla tavoin julkista kuin oikeudenkäynnissä, syytteen nostaminen merkitsee, että viranomainen on katsonut rikosepäilyn olevan riittävän perusteltu asian viemiseksi tuomioistuimeen.²¹⁰ Tämä lisää tiedon yhteiskunnallista merkitystä, sillä rikosepäily on muuttunut rikossyytteeksi eli todennäköisyys mahdolliseen rikostuomioon on kasvanut.

Yksityishenkilön kohdalla nimen julkaisemisen kynnys säilyy edelleen korkeana. Vaikka syytteen nostaminen tekee rikosepäilystä konkreettisemmän, henkilöä ei ole vielä todettu syylliseksi, ja syyttömyysolettama on edelleen voimassa. Nimen julkaiseminen voi

²⁰⁸ Neuvonen, 2014, s. 150.

²⁰⁹ Lukka, 2025.

²¹⁰ Linna, 2025, s. 169.

tässä vaiheessa aiheuttaa merkittävää haittaa, joka voi osoittautua perusteettomaksi, jos syyte myöhemmin hylätään.²¹¹ Tämän vuoksi yksityishenkilön kohdalla pelkkä syytteen nostaminen ei yleensä riitä oikeuttamaan henkilön yksilöimistä ilman erityisen painavaa yhteiskunnallista perustetta.

Julkisuuden henkilön asema voi sen sijaan vaikuttaa arviointiin selvemmin kuin esitutkintavaiheessa. Syytteen nostaminen lisää tiedon luotettavuutta ja yhteiskunnallista merkitystä, mikä voi yhdessä henkilön aseman kanssa vahvistaa yleisön tiedonsaanti-intressiä²¹². Erityisesti silloin, kun rikosepäily liittyy henkilön julkiseen rooliin tai toimintaan, nimen julkaisemisen hyväksyttävyyys voi tulla arvioitavaksi eri tavalla kuin yksityishenkilön kohdalla²¹³.

Julkisuuden henkilön aseman merkitystä syyteharkinnassa havainnollistaa johdannossa esitelty tapaus, jossa jääkiekkoilijaa vastaan nostettiin syyte rahanpesusta, ja hänen nimensä julkaistiin jo ennen asian käsittelyä tuomioistuimessa. Uutisoinnissa kerrottiin sekä syytteen sisällöstä että henkilön asemasta ammattiurheilijana ja maajoukkueetason pelaajana. Nimen julkaisemista perusteltiin sillä, että häntä voitiin pitää esikuvana. Samalla uutisessa korostettiin, että rikosepäily liittyi hänen yksityiselämäänsä eikä hänen toimintaansa seurassa tai urheilijana.²¹⁴ Tällainen asetelma osoittaa, että vaikka syytteen nostaminen yhdessä julkisuuden henkilön aseman kanssa voi vahvistaa tiedon yhteiskunnallista merkitystä ja madaltaa nimen julkaisemisen kynnyistä, arviointi ei ole yksiselitteinen. Julkisuuden henkilön asema voi puoltaa nimen julkaisemista, mutta samaan aikaan puuttuva yhteys epäillyn rikoksen ja hänen julkisen roolinsa välillä puhuu sitä vastaan. Journalistinen ratkaisu riippuu siitä, kumpi näistä tekijöistä saa kokonaisarviossa suuremman painoarvon.

²¹¹ Neuvonen, 2014, 150.

²¹² Melander, 2019, s. 969.

²¹³ Pesonen, 2017, s. 215.

²¹⁴ Lehtisaari, 2025.

Uutinen osoittaa, että syyteharkintavaiheessa julkisuuden henkilön nimi voidaan joissakin tilanteissa julkaista, vaikka vastaavassa tilanteessa yksityishenkilön nimeä ei todennäköisesti julkaistaisi. Ratkaisu perustuu kuitenkin edelleen kokonaisarvioon, jossa huomioon otetaan sekä tiedon yhteiskunnallinen merkitys että julkaisemisesta aiheutuvat vaikutukset. Näin ollen syyteharkintavaiheessa julkisuuden henkilön ja yksityishenkilön välinen ero alkaa näkyä selvemmin kuin esitutkinnassa. Julkisuuden henkilön asema voi yhdessä syytteen nostamisen kanssa madaltaa nimen julkaisemisen kynnyksiä, mutta arviointi ei tällöinkään perustu automaattiseen sääntöön.

Oikeudenkäyntivaiheessa rikosprosessin julkisuus toteutuu laajimmin, sillä pääkäsittely on lähtökohtaisesti julkinen ja oikeudenkäyntiasiakirjat tulevat tietyin edellytyksin julkisiksi²¹⁵. Tämä merkitsee, että tiedotusvälineet voivat hankkia tietoa asiasta suoraan oikeudenkäynnistä ilman viranomaisen erillistä tiedottamista²¹⁶. Tiedon saatavuus ja avoimuus lisäävät sananvapauden painoarvoa suhteessa yksityiselämän suojaan.

Oikeudenkäynnin julkisuus ei suoraan tarkoita sitä, että yksityishenkilön nimi voidaan automaattisesti julkaista. Vaikka tiedot ovat saatavilla, niiden julkaiseminen ei ole automaattista eikä pelkkä julkisuus merkitse julkaisemisvelvollisuutta.²¹⁷ Rikosasia voi herättää yleistä kiinnostusta, mutta tämä ei vielä riitä perustelemaan henkilön yksilöimistä. Erityisesti silloin, kun rikos on vähäinen tai sen merkitys jää yleisen kiinnostuksen tasolle, nimen julkaisemiselle ei ole riittävää yhteiskunnallista perustetta.²¹⁸

Julkisuuden henkilön asema voi oikeudenkäyntivaiheessa vaikuttaa arviointiin merkittävämmän kuin aiemmissa prosessivaiheissa. Oikeudenkäynnin julkisuus yhdistettynä henkilön tunnettuuteen voi lisätä yleisön tiedonsaanti-intressiä, erityisesti silloin, kun käsiteltävä asia liittyy syytetyn julkiseen rooliin tai toimintaan²¹⁹. Tällaisissa tilanteissa nimen

²¹⁵ Tolvanen ja Välikoski, 2024, s. 62.

²¹⁶ Virolainen ja Vuorenpää, 2021.

²¹⁷ Kuutti, 2024, s. 152.

²¹⁸ Neuvonen, 2014, s. 150.

²¹⁹ Hallberg, 2011; Tiilikka, 2007, s. 498.

julkaiseminen voi olla perustellumpaa kuin yksityishenkilön kohdalla. Samalla kuitenkin myös tässä vaiheessa edellytetään, että uutisointi on tasapainoista ja ottaa huomioon asian keskeneräisyyden sekä mahdolliset haitalliset seuraukset.

Julkisuuden henkilön aseman vaikutusta oikeudenkäyntivaiheessa havainnollistaa viihdetaitelija C:tä koskeva huumausainerikosasia, jonka oikeuskäsittelyn alkamisesta uutisoitiin näkyvästi valtakunnallisessa mediassa. Uutisoinnissa julkaistiin hänen nimensä, kuvansa sekä tietoja syytteistä ja oikeudenkäynnin etenemisestä. Tapauksessa henkilön julkinen asema lisäsi asian yhteiskunnallista kiinnostavuutta ja vahvisti yleisön tiedonsaanti-intressiä, mikä puolestaan vaikutti henkilöllisyyden julkaisemisen arviointiin.²²⁰ Esimerkki osoittaa, kuinka oikeudenkäynnin julkisuus ja henkilön julkinen asema voivat yhdessä madaltaa kynnystä henkilöllisyyden julkaisemiseen rikosuutisoinnissa. Samalla se havainnollistaa, ettei arviointi perustu yksinomaan oikeudenkäynnin julkisuuteen, vaan myös siihen, millainen yhteiskunnallinen merkitys julkaistavalla tiedolla katsotaan olevan.

Näin ollen oikeudenkäyntivaiheessa julkisuuden henkilön ja yksityishenkilön välinen ero ilmenee selvimmin arvioinnin lopputuloksessa. Julkisuuden henkilön asema madaltaa yhdessä oikeudenkäynnin julkisuuden kanssa nimen julkaisemisen kynnystä, mutta ei tällöinkään muodosta itsenäistä perustetta henkilön yksilöimiselle.

Edellä esitetty osoittaa, että julkisuuden henkilön aseman merkitys nimen julkaisemisen arvioinnissa vaihtelee rikosprosessin eri vaiheissa. Esitutkintavaiheessa suojan tarve on korostunut, eikä julkisuuden henkilön asema yleensä johda erilaiseen lopputulokseen kuin yksityishenkilön kohdalla. Syyteharkintavaiheessa rikosepäilyn konkretisoituminen voi yhdessä henkilön aseman kanssa lisätä tiedon yhteiskunnallista merkitystä ja vaikuttaa arviointiin aiempaa enemmän. Oikeudenkäyntivaiheessa julkisuus ja tiedon saattavuus vahvistavat sananvapauden painoarvoa, jolloin julkisuuden henkilön asema voi käytännössä madaltaa nimen julkaisemisen kynnystä.

²²⁰ Jansson ja Happonen, 2018.

Erot julkisuuden henkilön ja yksityishenkilön välillä eivät kuitenkaan perustu yksittäiseen ratkaisevaan tekijään tai ennalta määräytyviin rajoihin. Kyse on pikemminkin siitä, miten perusoikeuspunninnan kriteerit painottuvat eri tavoin rikosprosessin vaiheen ja henkilön aseman mukaan. Julkisuuden henkilön asema ei siten muodosta itsenäistä perustetta nimen julkaisemiselle missään rikosprosessin vaiheessa, mutta se voi vaikuttaa erityisesti syyteharkinnan ja oikeudenkäynnin aikana ratkaisevasti siihen, mihin suuntaan kokonais-arvio yksittäistapauksessa kallistuu.

5 Johtopäätökset

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, millä edellytyksillä rikoksesta epäillyn tai syytetyn nimen julkaiseminen on oikeudellisesti hyväksyttävää rikosprosessin eri vaiheissa sekä miten julkisuuden henkilön asema vaikuttaa tähän arviointiin. Tarkastelu osoittaa, ettei nimen julkaisemisen hyväksyttävyyttä voida ratkaista yksittäisen oikeussäännön tai oikeusperiaatteen perusteella, vaan arviointi perustuu aina tapauskohtaiseen perusoikeuspunnintaan, jossa vastakkain asettuvat erityisesti sananvapaus, yksityiselämän suoja ja syyttömyysolettama.

Tutkielmassa havaittiin, että rikosprosessin vaiheella on olennainen merkitys arvioitaessa nimen julkaisemisen hyväksyttävyyttä. Esitutkintavaiheessa rikosprosessin julkisuus on rajoitettua ja tiedonsaanti perustuu pääosin viranomaisen tiedottamiseen. Tässä vaiheessa rikosepäilyyn liittyvä epävarmuus on suurimmillaan, eikä rikosoikeudellista vastuuta ole vielä arvioitu syyttäjän tai tuomioistuimen toimesta. Tämän vuoksi yksityiselämän suoja ja syyttömyysolettama saavat esitutkintavaiheessa erityisen vahvan painoarvon. Tutkielman perusteella voidaan todeta, että rikoksesta epäillyn nimen julkaiseminen esitutkintavaiheessa edellyttää poikkeuksellisen painavaa yhteiskunnallista perustetta.

Syyteharkintavaiheessa rikosepäily konkretisoituu syyttäjän tekemän oikeudellisen arvioinnin kautta. Syytteen nostaminen osoittaa, että syyttäjä on pitänyt rikosepäilyä riittävän vahvana asian viemiseksi tuomioistuimeen käsiteltäväksi. Tämä lisää tiedon paikkansapitävyyttä sekä yhteiskunnallista merkitystä, ja vahvistaa näin ollen sananvapauden sekä yleisön tiedonsaantioikeuden painoarvoa. Tästä huolimatta syyttömyysolettama säilyy edelleen voimakkaana oikeusperiaatteena, eikä syytteen nostaminen yksin oikeuta henkilön yksilöimistä julkisuudessa. Tutkielmassa tarkastellut käytännön esimerkit osoittavat kuitenkin, että juuri syyteharkintavaiheessa julkisuuden henkilön asema alkaa vaikuttaa arviointiin aiempaa selvemmin.

Oikeudenkäyntivaiheessa rikosprosessin julkisuus toteutuu laajimmillaan. Julkinen pääkäsittely ja oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuus lisäävät tiedon saatavuutta sekä vahvistavat julkisuusperiaatteen merkitystä. Samalla median tiedonsaantimahdollisuudet laajenevat olennaisesti verrattuna rikosprosessin aiempiin vaiheisiin, mikä vahvistaa myös mahdollisuuksia uutisoida rikosasioista. Tutkielma osoittaa kuitenkin, ettei oikeudenkäynnin julkisuus merkitse automaattista oikeutta julkaista rikoksesta epäillyn tai syytetyn henkilöllisyyttä. Vaikka tieto olisi oikeudellisesti julkista, sen julkaiseminen voi edelleen loukata yksityiselämän suojaa tai aiheuttaa suhteetonta haittaa yksilölle. Näin ollen oikeudellinen julkisuus ja journalistinen julkaiseminen eivät ole toistensa synonyymejä.

Tutkielman keskeinen havainto on, että rikosuutisointia koskeva arviointi rakentuu pitkälti sananvapauden ja yksityiselämän suojan väliselle jännitteelle. Sananvapaudella on keskeinen merkitys demokraattisessa oikeusvaltiossa, ja rikosuutisointi kuuluu lähtökohdallisesti sen ydinalueelle. Median tehtävänä on välittää tietoa yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista, osallistua julkiseen keskusteluun sekä valvoa julkisen vallan käyttöä. Rikosasioita koskeva uutisointi voi siten toteuttaa merkittävää yhteiskunnallista tehtävää erityisesti silloin, kun uutisointi liittyy yleiseen turvallisuuteen, viranomaistoiminnan arviointiin tai yhteiskunnallisesti merkittäviin ilmiöihin.

Sananvapaus ei kuitenkaan ole rajoittamaton oikeus. Tutkielmassa tarkasteltu oikeuskäytäntö osoittaa, että yksityiselämän suoja ja syyttömyysolettama muodostavat keskeiset oikeudelliset rajat rikosuutisoinnille. Erityisesti rikosprosessin alkuvaiheissa julkaiseminen voi johtaa ennenaikaiseen leimautumiseen tilanteessa, jossa rikosoikeudellista vastuuta ei ole vielä ratkaistu. Tällöin julkaisemisesta aiheutuvat vaikutukset voivat muodostua yksilölle erittäin merkittäviksi riippumatta rikosprosessin lopputuloksesta.

Tutkielmassa tarkastellut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisut osoittavat, että arvioinnissa tärkeäksi kriteeriksi muodostuu yleisen tiedonintressin ja pelkän yleisön uteliaisuuden välinen ero. Ratkaisussa *Axel Springer AG v. Saksa* tuomioistuin korosti erityisesti julkaistavan tiedon yhteiskunnallista merkitystä, henkilön asemaa julkisuudessa

sekä tiedon paikkansapitävyyttä. Ensimmäisessä Von Hannover -ratkaisussa puolestaan korostettiin sitä, ettei pelkkä yleisön kiinnostus julkisuuden henkilöä kohtaan oikeuta puuttumaan hänen yksityiselämäänsä. Näiden ratkaisujen perusteella voidaan todeta, että julkisuuden henkilön asema voi lisätä tiedon yhteiskunnallista merkitystä, mutta ei poista oikeutta yksityiselämän suojaan.

Tutkielmassa havaittiin, ettei julkisuuden henkilö muodosta oikeudellisesti yhtenäistä henkilöryhmää. Julkisuuden henkilöiden asema ja suhde julkisuuteen vaihtelevat merkittävästi riippuen siitä, mihin heidän julkisuutensa perustuu ja missä määrin he itse osallistuvat julkisuuskuvansa rakentamiseen. Tämän vuoksi myös yksityiselämän suojan laajuus vaihtelee tapauskohtaisesti. Henkilö, jonka julkisuus perustuu yksinomaan ammatilliseen toimintaan, ei ole samassa asemassa kuin henkilö, joka on itse tuonut yksityiselämäänsä laajasti julkisuuden kohteeksi.

Tutkielman perusteella voidaan todeta, että julkisuuden henkilön asema vaikuttaa ennen kaikkea siihen, miten perusoikeuspunninnan eri kriteerit painottuvat. Julkisuuden henkilön asema voi vahvistaa tiedon yhteiskunnallista merkitystä, lisätä yleisön tiedonsaantiintressiä ja madaltaa nimen julkaisemisen kynnystä erityisesti syyteharkinta- ja oikeudenkäyntivaiheessa. Toisaalta julkisuuden henkilön asema voi myös lisätä julkaisemisesta aiheutuvia haitallisia seurauksia, sillä tunnetun henkilön kohdalla tieto leviää nopeasti ja voi vaikuttaa merkittävästi hänen maineeseensa, työuraansa ja yksityiselämäänsä.

Johtopäätöksenä voidaan sanoa, ettei julkisuuden henkilön asema muodosta itsenäistä tai automaattista perustetta rikoksesta epäillyn tai syytetyyn nimen julkaisemiselle missään rikosprosessin vaiheessa. Ratkaisevaa on edelleen se, liittyykö julkaistava tieto yleiseltä kannalta merkittävään keskusteluun ja onko henkilön yksilöiminen tarpeen tämän tiedon välittämiseksi. Pelkkä henkilön tunnettavuus tai yleisön kiinnostus eivät riitä oikeuttamaan puuttumista julkisuuden henkilön yksityiselämän suojaan.

Tutkielma osoittaa myös, että oikeudellisen arvioinnin rinnalla journalistisella itsesääntelyllä on merkittävä käytännöllinen rooli rikosuutisoinnissa. Journalistin ohjeet ja Julkisen sanan neuvoston ratkaisukäytäntö konkretisoivat niitä periaatteita, joiden perusteella toimituksellinen julkaisuharkinta käytännössä tapahtuu. Vaikka journalistinen itsesääntely ei ole oikeudellisesti sitovaa, se toimii käytännössä tärkeänä mekanismina julkaisupäätöksiä tehdessä.

Digitaalinen mediaympäristö korostaa entisestään rikosuutisointiin liittyvien julkaisupäätösten merkitystä. Verkossa julkaistu tieto säilyy helposti saatavilla, leviää nopeasti ja voi jäädä pysyvästi osaksi henkilön julkisuuskuvaa riippumatta rikosprosessin lopputuloksesta. Tämän vuoksi rikosuutisointiin liittyvä julkaisuharkinta korostuu nykyisessä mediaympäristössä aiempaa enemmän. Erityisesti rikosprosessin alkuvaiheissa julkaisemiseen liittyvät riskit voivat muodostua huomattavan suuriksi suhteessa siihen tiedolliseen varmuuteen, joka julkaisuhetkellä on käytettävissä.

Kokonaisuutena tutkielma osoittaa, että rikoksesta epäillyn tai syytetyn nimen julkaisemisen hyväksyttävyyys rakentuu jatkuvalle tapauskohtaiselle punninnalle. Arviointi ei perustu yksittäisiin kategorisiin sääntöihin, vaan siihen, miten sananvapaus, yksityiselämän suoja, syyttömyysolettama, rikosprosessin vaihe ja henkilön asema suhteutuvat toisiinsa yksittäisessä tilanteessa. Julkisuuden henkilön asema voi vaikuttaa arvioinnin lopputulokseen merkittävästi, mutta lopullinen ratkaisu perustuu aina kokonaisarvioon siitä, muodostavatko julkaisemista puoltavat perusteet riittävän painavan syyn puuttua yksilön yksityiselämän suojaan.

Tutkielmassa tarkasteltu oikeudellinen arviointi liittyy läheisesti muuttuvaan mediaympäristöön, minkä vuoksi aiheeseen liittyy myös jatkotutkimustarpeita. Erityisesti sosiaalisen median ja verkkojulkaisemisen merkitys rikosuutisoinnissa on kasvanut, mikä voi vaikuttaa siihen, miten nopeasti ja laajasti rikoksesta epäiltyä koskeva tieto leviää julkisuuteen. Tämä korostaa entisestään julkaisuharkinnan merkitystä sekä julkaisemisesta aiheutuvien seurausten pitkäkestoisuutta.

Jatkotutkimuksessa voisi tarkastella tarkemmin journalistisen itsesääntelyn ja oikeudellisen sääntelyn välistä suhdetta rikosuutisoinnissa sekä sitä, missä määrin Journalistin ohjeet ja Julkisen sanan neuvoston ratkaisukäytäntö vastaavat Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöä. Lisäksi olisi mahdollista tarkastella rikosuutisoinnin suhdetta oikeuteen tulla unohdetuksi sekä sitä, missä määrin rikosuutisoinnin pysyvä saatavuus verkossa voidaan sovittaa yhteen yksityiselämän suojan kanssa. Myös julkisuuden henkilö -käsitteen oikeudellinen arviointi voi tulevaisuudessa edellyttää täsmenämistä tilanteissa, joissa julkisuus rakentuu yhä enemmän sosiaalisen median ja omaehtoisen näkyvyyden kautta.

Lähteet

- Fredman, M., Rautio, L., Tolvanen, M. & Viitanen, M. (2025). *Esitutkinta ja pakkokeinot*. Alma media Finland Oy.
- Fredman, M. (2002). *Rikosasioiden julkisuus*. Oikeus 3/2002. Noudettu 23.1.2026 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/oikeus/34410005.pdf>
- Hallberg, P. (2011). *Oikeusturva*. Teoksessa Hallberg, P., Karapuu, H., Ojanen, T., Scheinin, M., Tuori, K. & Viljanen, V-P. *Perusoikeudet*. Alma Talent Oy.
- Helenius, D. (2021). Syyte rikosprosessissa. Teoksessa Vuorenpää, M., Helenius, D., Hietanen-Kunwald, P., Hupli, T., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rantaeskola, S., Rautio, J., Saranpää, T., Turunen, S. & Virolainen, J. (2021). *Prosessioikeus*. Alma Media Finland Oy.
- Helenius, D. & Linna, T. (2024). *Siviili- ja rikosprosessioikeus*. Alma Talent Oy.
- Hirvonen, A. (2011). *Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan*. Yleisen oikeustieteen julkaisuja.
- Husa, J. & Pohjolainen, T. (2014). *Julkisen vallan oikeudelliset perusteet: Johdatus julkisoikeuteen*. Talentum.
- Jansson, K. & Happonen, P. (2018, 8. elokuuta). *Yle seurasi hetki hetkeltä: Syyttäjä vaatii Jari Sillanpäälle jopa 1,5 vuoden ehdollista tuomiota huumausainerikoksista – Puolustuksen mukaan omasta käytöstä pitäisi selvitä sakoilla*. Yle. Noudettu 11.5.2026 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-10341106>
- Jokela, A. (2008). *Rikosprosessi*. Alma Talent Oy.
- Jokela, A. (2018). *Rikosprosessioikeus*. Alma Talent Oy.
- Jokela, A. (2024). *Oikeudenkäynnin asianosaiset ja valmistelu – Oikeudenkäynti II*. Alma Talent Oy.
- Jokela, A. (2025). *Pääkäsittely, todistelu ja tuomio – Oikeudenkäynti III*. Alma Media Finland Oy.
- Juholin, E., & Kuutti, H. (2003). *Mediapeli - anatomia ja keinot*. Infoviestintä Oy.
- Julkisen sanan neuvosto. (1980). *Periaatelausuma: Yksityiselämä 1980. Julkisen sanan neuvosto*. Noudettu 30.4.2026 osoitteesta <https://jsn.fi/lausuma/yksityiselama-1980/>

- Julkisen sanan neuvosto. (2025). *Journalistin ohjeiden soveltamisopas*. Julkisen sanan neuvosto. Noudettu 21.11.2025 osoitteesta https://jsn.fi/wp-content/uploads/2025/06/JSN_Soveltamisopas_270625.pdf
- Kajala, J. (2024). *Asianajajan tehtävät rikosprosessissa*. Alma Media Finland Oy.
- Koivukari, K. (2023). *Rikostuomioiden julkaiseminen avoimesti kaikkien saataville- Avoimen data lisäämisen ja julkisuuden toteuttamisen haasteet*. Lakimies 6/2023. Noudettu 5.3.2026 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/lakimies/1001140002.pdf>
- Kolehmainen, A. (2015). Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä. Teoksessa Miettinen, T. (Toim.), *Oikeustieteellinen opinnäytetyö - Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta*. (s. 106–131). Noudettu 22.11.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/kirjat/16170.pdf>
- Korpisaari, P. (2022). Katsaus sananvapaustapauksia koskevaan oikeuskäytäntöön. Teoksessa *Viestintäoikeuden vuosikirja* (s. 17–39). Noudettu 15.4.2026 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/viestintaoikeuden-vuosikirja/1000870003.pdf>
- Kuutti, H. (2024). *Median pelisäännöt – Sananvapauden toteutuminen oikeustapausten ja toimitustyön eettisyyttä arvioivien Julkisen sanan neuvoston ratkaisujen pohjalta*. Jyväskylän yliopisto. Noudettu 24.3.2026 osoitteesta https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_93868
- Lappi-Seppälä, T., Hakamies, K., Helenius, D., Melander, S., Nuotio, K., Ojala, T. & Rautio, I. (2022). *Rikosoikeus*. Alma Talent.
- Launiala, M. (2010). *Syyttömyysolettamasta erityisesti esitutinnan näkökulmasta*. Edilex 2010/19. Noudettu 30.4.2026 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/artikkelit/7232.pdf>
- Lindroos-Hovinheimo, S. (2018). *Henkilötietojen suoja EU:ssa – yksityisyyttä yhteisön kustannuksella?* Lakimies 1/2018. Noudettu 22.1.2026 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/lakimies/185610003.pdf>

- Lindroos-Hovinheimo, S. (2022). *Yksityisyyttä vai avoimuutta? Tietosuojan vaikutus julkisuusperiaatteeseen*. *Lakimies* 5/2022. Noudettu 30.1.2026 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/lakimies/1000800004.pdf>
- Linna, T. (2025). *Prosessioikeuden oppikirja*. Alma Media Finland Oy.
- Lehtisaari, M. (2025, 18. syyskuuta). *Leijonissa pelannutta Nuutti Viitasaloo syytetään rahanpesusta laajassa talousrikosjutussa*. Yle STT. Noudettu 21.11.2025 osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20183771>
- Lukka, O. (2025, 26. kesäkuuta). *Suomalainen jääkiekkoilija vangittu*. Yle. Noudettu 21.11.2025 osoitteesta <https://yle.fi/a/74-20169774>
- Melander, S. (2017). *Crime, Media, and Social Media*. JFT 2-4/2017. Noudettu 18.3.2026 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/jft/181010022.pdf>
- Melander, S. (2019). *Rikos, julkisuus ja yksityisyyden suoja*. *Lakimies* 7–8/2019. Noudettu 26.11.2025 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/lakimies/203220004.pdf>
- Mäenpää, O. (2020). *Julkisuusperiaate*. Alma Talent.
- Mäenpää, O. (2025). *Hallinto-oikeus*. Alma Media Finland Oy.
- Määttä, T. & Paso, M. (2022). *Johdatus oikeudellisen ratkaisun teoriaan*. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Noudettu 27.11.2025 osoitteesta: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/84bfed0b-73e4-417a-8e94-03cb91afa617/content>
- Neuvonen, R. (2014). *Yksityisyyden suoja Suomessa*. Helsingin Kamari Oy.
- Neuvonen, R. (2017). *Oikeus julkiseen tietoon*. Helsingin Kamari Oy.
- Neuvonen, R. (2019). *Viestintä- ja informaatio-oikeuden perusteet*. Helsingin Kamari Oy.
- Niemi, J. & Rantaeskola, S. (2025). Esitutkinta ja pakkokeinot. Teoksessa Vuorenpää, M., Helenius, D., Hietanen-Kunwald, P., Hupli, T., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rantaeskola, S., Rautio, J., Saranpää, T., Turunen, S. & Virolainen, J. (2021). *Prosessioikeus*. Alma Media Finland Oy.
- Ollila, R. (2019). *Henkilötietojen käsittely journalistisiin tarkoituksiin*. *Lakimies* 7–8/2019. Noudettu 22.4.2026 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/lakimies/203220011.pdf>

- Pellonpää, M., Gullans, M., Pölönen, P. & Tapanila, A. (2018). *Euroopan ihmisoikeussopimus*. Alma Talent Oy.
- Pesonen, P. (2013). *Sosiaalisen median lait*. Helsingin Kamari Oy.
- Pesonen, P. (2017). *Viestinnän lait*. Edita Publishing.
- Rantaeskola, S. (2021). *Asianomistajan yksityiselämän suoja rikosprosessissa*. Lakimies 6/2021. Noudettu 23.1.2026 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/lakimies/248680008.pdf>
- Rautiainen, P., Kostianen, A., Kurki, V., Soininen, N. & Määttä, T. (2023). *Oikeus ja sen tutkiminen*. Vastapaino. Noudettu 27.11.2025 osoitteesta <https://www.elibslibrary.com/reader/9789523971127>
- Reinboth, S. (2012). *Toimittaja - sananvapauden sankari vai sananvapausrikollinen?* Oikeus 4/2012. Noudettu 1.5.2026 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/oikeus/92930015.pdf>
- Sipilä, J. (2002). *Rikosuutisointi on journalismin alalaji*. Oikeus 3/2002. Noudettu 15.4.2026 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/oikeus/34410007.pdf>
- Talus, K. & Penttinen, S.J. (2016). Eurooppaoikeudelliset oikeuslähteet ja niiden tulkinta oikeustieteellistä opinnäytettä kirjoittaessa. Teoksessa T, Miettinen (toim.) *Oikeustieteellinen opinnäyte – artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodeista ja arvosteluista*. Edilex.
- Tapani, J., Tolvanen, M. & Hyttinen, T. (2025). *Rikosoikeuden yleinen osa – Vastuuoppi*. Alma Media Oy.
- Tiilikka, P. (2007). *Sananvapaus ja yksilön suoja – Lehtiartikkelin aiheuttaman kärsimyksen korvaaminen*. Alma Talent Oy.
- Tiilikka, P. (2008). *Journalistin sananvapaus*. Alma Talent Oy.
- Tolvanen, M. & Välikoski, T. (2024). *Oikeussaliviestintä*. Alma Talent Oy.
- Viljanen, V-P. (2011). Yksityiselämän suoja. Teoksessa Hallberg, P., Karapuu, H., Ojanen, T., Scheinin, M., Tuori, K. & Viljanen, V-P. *Perusoikeudet*. Alma Talent Oy.
- Virolainen, J. & Vuorenpää, M. (2021). Prosessioikeus oikeudenalana. Teoksessa Vuorenpää, M., Helenius, D., Hietanen-Kunwald, P., Hupli, T., Koulu, R., Lappalainen, J.,

- Lindfors, H., Niemi, J., Rantaeskola, S., Rautio, J., Saranpää, T., Turunen, S. & Viro-
lainen, J. (2021). *Prosessioikeus*. Alma Media Finland Oy.
- Vuorenpää, M. (2003). *Syyttäjää velvoittava objektiivisuusperiaate*. Defensor Legis
6/2003. Noudettu 5.3.2026 osoitteesta https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/defensor_legis/11440003.pdf
- Vuorenpää, M. (2023). *Prosessioikeuden perusteet*. Alma Talent Oy.

Virallislähteet

- HE 309/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.
- HE 82/1995 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista alioikeuksissa koskevaksi lainsäädännöksi.
- HE 30/1998 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyviksi laeiksi.
- HE 54/2002 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.
- HE 222/2010 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi.
- HE 19/2013 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n ja poliisilain 5 luvun 9 §:n muuttamisesta
- HE 273/2022 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta
- LaVM 6/2000 Lakivaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamista koskevien rangaistussäännösten uudistamiseksi

Oikeuskäytäntö

Kotimainen oikeuskäytäntö

KKO: 2005:136

KKO: 2011:72

KKO: 2013:100

KKO: 2022:30

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisut

EIT tapaus Handyside v. Yhdistyneet kansakunnat (07.12.1976)

EIT tapaus Allenet de Ribemont v. Ranska (10.02.1995)

EIT tapaus Doorson v. Alankomaat (26.03.1996)

EIT tapaus Peck v. Yhdistynyt kuningaskunta (28.01.2003)

EIT tapaus von Hannover v. Saksa (24.09.2004)

EIT tapaus Tourancheau and July v. Ranska (24.11.2005)

EIT tapaus von Hannover v. Saksa nro 2 (07.02.2012)

EIT tapaus Axel Springer AG v. Saksa (07.02.2012)

Julkisen sanan neuvoston päätökset

JSN 8344/UL/23 (10.05.2023)

JSN 5383/SL/13 (23.04.2014)

JSN 8297/MTV/22 (10.05.2023)